

Kostovas nuteistas mirti

Visuotinis kompartijų valymas

Sofija (L). Kaip jau buvome pranešę, buv. Bulgarijos ministerio pirmininko pavaduotojas T. Kostovas neprisipažino ir teismo salėje atšaukė savo parodymus, duotus kvotos metu policijai. Nepaisant to, kad visi kiti kaltinamieji prisipažino ir vadino Kostovą savo vadu, jis ir paskutiniame žodyje pasisakė esąs nekaltas. Jo kalba, kuri truko 2 1/2 minutes, buvo pertraukta pasipiktinusios publikos šūkiams. Kartu teisiama buv. finansų ministeris I. Stefanovas pareiškė: „Esu pasipiktinęs, kad mūsų samokslas vadas neturi drąsos prisipažinti. Atrodo, kad Kostovas iki galo nori likti išdaviku ir bailiu“.

Kitas kaltinamasis I. Gefrenovas, buv. bulgarijos gumos pramonės „karalius“, prašydamas malonės, pareiškė, būsiąs ištikimas komunistų partijai iki paskutinio atskiepimo, jei liksiąs gyvas. Kostovui vyriausybės paskirtas gynėjas pareiškė, kad jo klientas esąs kaltas ir ragino jį prisipažinti. Jis savo išvadą baigė: „Jei Kostovas prisipažintų, teismas turėtų pateikti švelninančių aplinkybių“.

BBC praneša, kad Kostovui kalbant, vertėjai atsisakė jo žodžius išversti užsienio korespondentams, teisdami, kad jie jų nesupranta. Vėliau Bulgarijos vyriausybė paskelbė oficialų komunikatą, kuriame praneša, kad Kostovas paskutiniame žodyje norėjęs apgauti teismą ir tuo įrodė savo kaltę, kurią jau pripažinęs policijai. Paskutiniame žodyje Kostovas apšmeižęs Bulgarijos liaudį.

Trečiadienio vakare buvo paskelbtas sprendimas. Kostovas nuteistas mirti. Kiti kaltinamieji nuteisti ilgus metus kalėti. Du iš jų iki gyvos galvos.

Sveicarijos komentatorius, kalbėdamas apie Kostovo atsisakymą prisipažinti teigė, kad esančios dvi galimybės. 1. Galimas daiktas, kad sovietai įvairumui pakelti savo režisūrą (žiūr. str. apie Mindszentį pakeltimą 5 psl.) arba 2. Kostovas, kuris esąs geležinės valios komunistas, ne kartą žiūrėjęs mirčiai ir akis, prisipažino policijai, norėdamas paskutiniu momentu padaryti MVD nemalonumų.

BBC paskelbė, kad Kostovo byloje minimas britų agentas Watsonas tuo laikui, kai jis tariamai tarėsis su Kostovu, ištikimų jau buvo prieš mėnesį miręs.

JAV užsienio reiklų ministerija Bulgarijos charge d'affaires Washingtono pareiškė griežtą protestą dėl teismo proga padarytu užmetimu JAV pasiuntinybei Sofijoje. Tie visi kaltinimai esą iš pirmo išlaužti.

*

Kotlevas Berlyne

Mindszentis byloje vadovavęs „kaltinamųjų paruošimui“ pulkininkas Kotlevas atvyko į Berlyną. Manoma, kad ir čia bus su rūšiu pora „parodomųjų bylų. Ta proga ir iš SED (socialistinės vienybės partijos) būsia pašalinti visi „titininkai“.

Prieš kurį laiką neiškia liga susirgęs Rytų Vokietijos ministeris pirmininkas Otto Grothowolis tebelaikomas sovietų karo ligoninėje. Berlyne kalbama, kad jam buvo pasiūlyta vykti į Tarybų Sąjungos sanatorijas, tačiau jis atsisakęs, sakydamas: „Kad jūs turite gerų sanatorių, - žinau iš Dimitrovo“.

*

Valymas prancūzų kompartijoje

Parizius (L). Pirmadienį prasidėjo didysis prancūzų kompartijos valymas. Visa eilė komunistų vadų buvo pašalinti iš savo postų.

Keisti įspūdžiai

„KONSTATAVO, KAD DP GERIAU GYVENA, NEGU DAUGELIS AMERIKIEČIŲ“

New Yorkas. (AP). Senatorius McGarranas, grįžęs iš kelionės po Europą, pareiškė, kad Europas DP stovyklose jis radęs tokias gyvenimo sąlygas, kurios „yra žymiai geresnės už daugelio kai kurių JAV vietovių vidutinių gyvenimo sąlygas“.

McGarranas, senato teisinės komisijos pirmininkas drauge su senatoriais Maybanku ir Thomas lankė DP stovyklas Vakarų Europoje. „Ten aš aplankiau tuziną ar daugiau stovyklų ir įkurdinimo centrų (emigracinių stovyklų)“, pareiškė jis. „Aš išstudijavau tenyktės gyvenimo sąlygas ir konstatavau, kad jos labiau negu nepateisina šalpos ir globos“.

McGarranas sako, kad jo studijos jį įtikiniosios, jog, vykdamas DP įstatymą, permažia dėmesio kreipiamas į JAV saugumą.

vių. Buvo kalbama, kad valymo auka būsiąs ir pats vadas Thorezas, tačiau iki šiol tie gandai nepasitvirtino.

Valymo proga iš kompartijos pasitraukė ir žinomi rašytojai: Paul Vercors ir Jean Cassou, pagarsėję po grindžio laikais. Abu rašytojai griežtai pasisakė prieš kominformo politiką, kurią išvadino „nedemokratiška“, ypač jie pasipiktinę konflikto su Titu ir Rajko bei Kostovo bylomis.

*

Norvegijoje daugiau titininkų negu stalininkų

Norvegijoje iškūrė nauja komunistų partija, kurią sudaro neseniai iš partijos išmesti titininkai. Jų partija būsiąs skaitlingesnė už likusiųjų. Stalinui ištikimų, partiją.

*

Ištrėmė

Berlynas. (L). Praeitose savaitės pabaigoje „liaudies policija“ apsupo Berlyno sovietiniame sektoriuje esančios Jugoslavijos karinės misijos butus ir misijos nariams pranešė, kad nuo to momento jiems uždraudžiama gyventi sovietinės zonos respublikos teritorijoje. Oficialiame informacijos tarnybos komunikate buvo skelbiama, kad Jugoslavijos misijos nariai bandė pakenkti „respublikos viešajai rimčiai“ (plg. str. „Raudorosios armijos irimas“ 2 psl.). Jugoslavijos gen. konsului kpt. Pandorovičiui įteikta rašte reikalaujama, kad misijos tarnautojai išvyktų iki gruodžio 17 d. Visi balda ir kt. turtas konfiskuojamas ir būsiąs atiduotas tik tada, kai būsiančios sumokėtos patiekto sąskaitos. — Misija, kaip jos šefas plk. ltn. Sibimovičius pareiškė, rumato pasitraukti į britų sektorį.

Vakarų sąjungininkų diplomatinuose sluogsnuose pareiškama, kad šis sovietinės zonos vyriausybės žygis pažeidžia „4 didžiųjų“ susitarimus Kontr. Taryboje. Jugoslavijos karinė misija buvo akredituota ne prie sovietinės zonos vyriausybės, bet prie Kontr. Tarybos.

„Dėmesio verti rezultatai“

JT VISUOTINIAM SUSIRINKIMUI PASIBAIGUS

Flushing Meadows (L). Ketvirtasis JT visuotinis susirinkimas pasibaigė peritą šeštadienį. Prisilgtoje nuotaikoje. Nė vienas delegatas neišdrįso jo pavadinti „visuotiniu taikos susirinkimu“, kaip kad jis buvo vadinamas atidarymo kalbose.

Vietoje Rytų — Vakarų suartėjimo, kurio buvo tikimasi po Berlyno blokados atšaukimo, pasireiškė tik

senos įtampos paastrėjimas

— konstatuoja United Press bendradarbis. Netgi šeštadienio uždaramajam posėdyje tarybinis delegatas Malikas pakartojo seną Kremliaus giesmę, kad Vakarai ruošia prieš Tarybų Sąjungą karą. Vaisinskis išvažiavo kelias dienas prieš formalų uždarymą. Jis, nors ir palinkėjo amerikiečių tautai sėkmės ir laimingų naujų metų, o susirinkimo pirmininkui pasiuntė degtinės ir ikros, tačiau susirinkimo rezultatus pavadino „nepatenkinamais“.

Tą patį paskutiniame posėdyje pakartojo Malikas, pabrėždamas, kad „anglo-amerikiečių karo kurstytojai už JT nu-

Sia savaitę

* JAV krašto apsaugos ministeris Louis Johnsonas pranešė, kad 1950 m. bus sutauptyta apie 2 milijardai dolerių, numatytų krašto apsaugos reikalam, tokiu būdu ministerijos biudžetas bus sumažintas iki 13 milijardų. Tos taupymo priemonės nesumažins amerikiečių kariuomenės smogiamosios jėgos, kuri kas mėnesį didėja. Iki šiol kariuomenėje pasitaikydavo, kad dešinioji ranka nežinojo ką daro kairioji. Pertvarkius organizaciją, pasirodė, kad galima sutauptyti daug dolerių (žiūr. „Spaudos puslapiuose“).

* Prancūzijos - Lenkijos „diplomatų“ karas eina toliau. Lenkijos vyriausybė iki šiol iš Lenkijos ištrėmė 37 Prancūzijos paliečius, jų tarpe 11 prancūzų instituto Varšuvoje dėstytojų. Suimta 17. Iš Prancūzijos ištrėmti 56 Lenkijos piliečiai.

* Sveicarijos parlamente įneštas pasiūlymas išstoti iš IRO, nes toji organizacija neatliko savo uždavinio. IRO nario mokesčių skirtos lėšos turėtų būti panaudotos pabėgėlių kelionei iš Sveicarijos į užjūrus finansuoti.

Formozos ateitis

Bet kokiam pasipriešinimui prieš komunistus pačioje Kinijoje išnykus, pasaulio akys vis daugiau krypta į Formozos salą. Tos didelės salos ateitis sukelia daug galvosūkio Washingtonui. Generalissimus Čiangkaiškas ne kartą pareiškė norįs tą salą paversti paskutiniąja savo partijos kuomintango tvirtove, tačiau jo vyriausybė ir partija smarkiai įra ir, kadangi salos gyventojų dauguma yra aiškiai jai priešiška, abejojina, ar ji ilgai galės išsilaikyti.

JAV užsienio reikalų ministerijos Tolimųjų Rytų specialistų nuomone, amerikiečiai turį keturias galimybes, kurių vieną jie turi pasirinkti. Visų pirma, Amerika gali Čiangkaišką oficialiai paremti ir suteikti jam tuos 75 milijonus dolerių, kuriuos kongresas paskyrė pagalbai Kinijai. Tuo būtų sustiprintas Formozos režimas ir toji sala

paversta atsparos tašku prieš komunizmą. Antroji galimybė yra palikti įvykių raidą likimui. Tuo atveju, Formozą anksčiau ar vėliau tikrai atiteks komunistams.

Įdomesnė už šias dvi galimybes yra trečioji, būtent, paspausti Kinijos tautinę vyriausybę Formozą pavesti JT, kaip patikėtiniui Kadangi JT patikėtinių taryboje negali būti naudojama veto teisė, būtų vilties salą neutralizuoti.

Jei pasiektų JAV paskirti JT patikėtinių Formozai, visas pavojus Ramiajam Vandenynui būtų pašalintas vienu smūgiu.

Panašus pasiūlymas jau buvo padarytas ir dėl Mandžiūrijos, tačiau tą sykį Čiangkaiškas su pasipiktinimu jį atmetė.

Ketvirtąją galimybę teikia dar nesudarytoji Japonijos taikos sutartis.

Kairo konferencijoje Formozą, kuri tuo metu buvo Japonijos dalis, buvo pažadėta Kinijai. Tačiau iki šiol dar nėra sudaryta taikos sutartis su Japonija, kuria toks žygis būtų įteisintas. Teisiniai žiūrėti toji sala tebeprisklaido japonams, tik yra laikinai okupuota. Generalas McArthuras pageidautų, kad amerikiečių daliniai Formozą paprastai okupuotų, nes Kinijos okupacinė vyriausybė negali išpildyti savo įsipareigojimų. Tuo atveju JAV okupacinė valstybė iki taikos sutarties sudarymo.

Tas planas prieštarautų tvirtam amerikiečių vyriausybės nusistatymui nesimaišyti į Kinijos konfliktą ir vengti visų veiksmų, kurie galėtų į tą konfliktą įmaišyti. Toliau Washingtono išleistoji „baltoji knyga“ apie santykius su Kinija aiškiai parodė jo norą nebeturėti nieko bendro su Čiangkaišku. Galimas daiktas, kad svarbus vaidmuo atiteks, šiuo metu Amerikoje „besigydanti“ nuikinajam Kinijos prezidentui generalui Li ir į Washingtoną besirenkantiems Kinijos diplomatams, kurie norėtų sudaryti liberalinę Kinijos egzilinę vyriausybę.

Tuo tarpu įvairios valstybės sustiprino savo spaudimą į Washingtoną, greičiau pripažinti Kinijos komunistų vyriausybę. Ypač D. Britanija ir Indija norėtų aiškiai sužinoti kokio tolimesnio kurso mano laikytis JAV Tolimųjų Rytų chaose.

Paskutinėmis žiniomis Čiangkaiškas Formozoje sušaukė savo generolų pasitarimą, kurio metu buvo kalbama apie salos gynimą. Čiangkaiškas esąs optimistiškai nusiteikęs. Manoma, kad jis saloje turįs 300.000 vyrų kariuomenę, kuri esanti neblogai ginkluota.

Iš patikimų šaltinių patirta, kad iš JAV į Formozą plaukia keletas karo medžiaga pakrautu laivų.

Po darbiečių pralaimėjimo Australijoje

LAUKIAMA TEN IŠIKŪRUSIŲ DP BUITIES PAGERĖJIMO

Melbournas (L). Australijos darbiečių partija, 8 m. išbuvus prie valstybės vairo, šeštadienį įvykusiame parlamento rinkimuose netikėtai skaudžiai pralaimėjo. Ligi šiol turimais duomenimis, liberalų ir žemdirbių partija parlamente turės net 31 atstovo persvara. — Komunistai gi pralaimėjo taip katastrofiškai, kad nė vienas jų iš 35 kandidatų nesurinko reikamo balsų minimumo, ir tuo būdu negalėjo net išgelbėti privalomųjų kandidatų užstatų — po 25 sv. sterl.

Ligšiolinis Australijos min. pirm. J. Chifley trečiadienį buvo sušaukęs paskutinį senjo kabineto posėdį, kuriame buvo svarstomi pareigų perdavimo klausimai. Naujasis, Roberto Menzies vadovaujamas kabinetas bus prisaikdintas pirmadienį.

Pirmieji atgarsiai

Australijos darbiečių pralaimėjimas pasauly įvairiai komentuojamas. Anglijos konservatorių ir liberalų sluogsniai pabrėžia, kad šie ir 10 dienų anksčiau įvykusieji rinkimai N. Zelandijoje, kuriuos taip pat darbiečiai pralaimėjo, esąs prognozas rin-

kimams Anglijoje, kurie įvyks atėinančiais metais. Mat, pirmiausia darbiečiai (prieš 14 metų) laimėjo N. Zelandijoje, vėliau — Australijoje ir pagaliau Anglijoje. Dabar ta pačia eile prasideda pralaimėjimų serija.

BBC korespondentas nurodo, kad Australijos liberalams rinkimus laimėti daug padėjo griežti antikomunistiniai šūkiai, kurių ženkle vyko liberalų priešrinkiminė kampanija.

Sovietų TASSo agentūra rinkimų rezultatus paskelbė be jokių komentarų.

Radikalus posūkis

Jau pirmajame porinkiminiam interviu būsimas Australijos premjeras Robertas G. Menzies laikraštininkams pabrėžė, kad jis sieksias glaudesnių ryšių su visu britų commonwealthu. Jis drauge su N. Zelandija sausio mėnesį įvyksiančioje konferencijoje pasiūlysiąs įsteigti commonwealtho sekretoriatą, kurio pareiga būtų palaikyti nuolatinį kontaktą su commonwealtho nariais. Toliau Menzies nurodė, kad jis sieksias kuo greičiau sukurti Ramiojo Vandenyno Uniją, panašią į Atlanto uniją.

Tame pačiame interviu Menzies paskelbė karą komunistams. Komunistų Australijoje nėra daug, tačiau jie yra užėmę visus svarbiausius postus profesinėse sąjungose ir kai kuriose valstybinėse įstaigose. Tuo būdu jiems nesunkiai pavyko suorganizuoti didįjį angliakasių streiką. Tiesa, Chifley vyriausybė streiką likvidavo, bet tuometinė opozicija reikalavo komunistų partiją visai uždaryti. Komunistų uždraudimo šūkiais liberalai išėjo ir į rinkimus ir juos laimėjo. Dabar, kaip iš Menzies pareiškimų atrodo, kompartijos uždraudimas tėra tik dienų klausimas.

Nauja imigracinė politika

Chifley vyriausybė, siekdama atlaikyti geltonosios rasės spaudimą į šį turtingą žemumą, suorganizavo mums gerai žinomą europiečių imigraciją, tačiau iš anksto rūpestingai užsitikrindama, kad čia būvių gyvenimo standartas ir toliau liks aukštesnis, negu imigrantų.

Dešinieji jau rinkiminės kampanijos metu aiškiai pasisakė už laisvą konkurenciją darbo rinkoje, kitaip sakant, už tai, kad

imigrantams būtų nuimti visi varžtai, atidarytos durys į laisvą darbo rinką, kad europiečiai galėtų laisvai kurtis be jokio priverstinio planavimo, kaip tai buvo pastaraisiais dešimties metais.

Rinkimus jie laimėjo. Dabar belieka laukti, kad jie savo pažadus išpildytų. O tada ir Australijon patekusieji mūsų tautiečiai galėtų joje kitaip jaustis ir kitaip apie ją atsiliiepti, negu ligi šiol.

Veikla

LOZORAITIS PAS ROOSEVELTIENĘ

Lietuvos Gen. Konsulas praneša, kad Lietuvos diplomatijos šefas Stasys Lozoraitis, tęsdamas pasikalbėjimus su įvairiomis delegacijomis prie Jungt. Tautų Organizacijos, gruodžio 2 d. matėsi su Eleonora Rooseveltiene. Pasikalbėjimas, kaip nurodo „Dirva“, įvyko Flushing Meadow, kur taip pat dalyvavo ir Lietuvos Pasiuntinybės Washingtono patarėjas Juozas Kajeckas.

EUROPOS KULTŪROS KONFERENCIJOJE

Gruodžio 8—12 dienomis Lozanoje įvyko Europos Kultūros Konferencija, kuriai Gabrielio vad. Lietuvių Direktorią Tremtyje įteikė „Lietuvių elito“ pareiškimą, raginantį pasmerkti genocidą. Pareiškimas baigiamas: „Hodie mihi, cras tibi (šiandien man, rytoj tau), gindami mūsų laisvę, ginsite savo laisvę!“

Kaip mums teko privačiai patirti, toje konferencijoje turejo dalyvauti ir šiuo metu Sveicarijoje viešį VLIKŲ atstovai Brazaitis ir Sidzikauskas, tačiau apie jų veiklą jokių žinių iki šiol dar negavome.

Jeruzalė Izraelio sostinė

Telavivas (UP). Antradienį Izraelis proklamavo Jeruzalę savo sostine. Šiuo nutarimu buvo pasisakyta prieš JT sprendimą, pagal kurį šventajai miestą buvo nutarta sutarptautinti. Izraelio vyriausybė antradienio rytą nežymia balsų dauguma nutarė vyriausybės įstaigas ir Telavivo-Jaffos perkelti į Jeruzalę. Karštų debatų metu Irgun Zvai Leumi ir Stern atstovai pagrįsino atnaujinti savo pagrindinę veiklą, jei vyriausybė nedarys jokių žygių prieš JT

sprendimą. JT plenumas po karštų debatų nutarė tarptautinei kontrolei perduoti netik šventąsias vietas, bet visą miesto plotą (žiūr. str. „Šventa, šventa, šventa“ 2 psl.).

Amerikiečiai įspėja

JAV pasiuntė Izraeliui notą, kurioje prašo nesigriebti tokių žygių, kuriais galėtų sugadinti santykius su Vatikanu ir arabų valstybėms — praneša „New York Times“.

„Chicago Daily Tribune“, 1949. XII. 8.

Johnsonas ir vokiečiai

Nors apie visus vokiečių atsiginklavimo aspektus esame nemažai rašę, tačiau pasaulio spaudai nesilaikant juos gvildinti, norime supažindinti ir su išsamiu Steuarto ir Josepho Alsopų šiuo pavadinimu straipsniu, pasirodžiusiu NEW YORK HERALD TRIBUNE skiltyje.

JAV krašto apsaugos ministerio Louiso Johnsono pareiškimas, kad JAV neketina vokiečių apginkluoti, gali būti nuostabi — bet tik šiai akimirka. Užtenka tik atsiminti, kad jo pareiškimas, jį palyginus su Vakarų specialistų — neišskyrus ne prancūzų — išvadžiojimais, netenka reikšmės.

Vokietijos atginklavimas aplamai laikomas piktu amerikiečių ir britų karių kėslu. Tačiau yra faktas, kad Prancūzijos generalinio štabo viršininkas Georges Revers ir Vakarų Unijos sausumos kariuomenės vadas De Latre de Tassigny, nors paprastai yra visai priešingų pažiūrų, išeidami iš karinių samprotavimų yra vienos nuomonės, kad Vokietiją iki tam tikro laipsnio vis dėlto reikia atginkluoti. Jie abu tai pareiškė vienam amerikiečių senatoriui. Reikia manyti, kad Tassigny išreiškė maršalo Montgomery pažiūrą.

Aplamai imant, visi Vakarų kariuomenės vadai yra įsitikinę, kad Vakarų Europos gynimas be vokiečių kariuomenės yra nepaprastai sunkus uždavinys. Jie yra visiškai įsitikinę, kad pačios Vokietijos gynimas be vokiečių dalinių yra visiškai neįmanomas.

Toks karinis samprotavimas, aišku, turi ir politines pasekas. Vokiečiai gerai žino, kad karo atveju Vakarai negalės jų apginti nuo sovietinės zonos ir pačios sovietų armijos. Ir iki tol, kol vokiečiai žinos, kad jie liks neginami, jie bandys — vistiek kuria kaina — susitarti su būsimuoju užkariautoju. Tačiau tokia Vokietija, kurią kontroliuos sovietai (arba kuri bus jų sąjungininkė) reikš Vakarams katastrofą, kurią galės pasekti tik karo arba Vakarų kapituliacija. Tai žino prancūzai lygiai taip pat gerai, kaip amerikiečiai ir angliai. Tačiau kaip tik prancūzų įsitikinimas neleidžia vokiečius atginkluoti šiuo momentu. Johnsono pareiškimas buvo skirtas prancūzams! Ir čia kaip tik susiduriame su visa Vakarų karinio planavimo dilema.

Prancūzų laikyseną diktuoja ne tik tradicinė Vokietijos baimė. Ją iššaukė ir Rusijos baimė. Mat, sovietai besiruošdami Rytų Vokietijos atginklavimui, pravedė labai veiksmingą psichologinę ofensyvą. Jos satelinčių valstybių diplomatai atvirai pareiškė, kad jos ir Sovietų Sąjunga Vakarų Vokietijos atginklavimą laikys „casus belli“. Tik pabandyti Vokietiją atginkluoti — tuoj raudonoji armija pajudės Atlanto link!

Toji psichologinė ofensyva buvo sėkminga dėl paprastos priežasties. Raud. armija gali pasekti Atlantą, ir prancūzai tai žino. Tuo tarpu nė vienas prancūzas nėra tikras, kad JAV padės kontinentui gintis ir kad jos pačios dalyvaus jo gynime. Net gi prancūzų kariniai vadai yra įsitikinę, kad karo atveju angliai paskubės į Dinkircheną, o amerikiečiai, jei jie iš viso čia bus — į Cherbūrgą ar kokią kitą uostą.

Prancūzų defaultizmas iki šiol klijūdė visiems bandymams sukurti Europos gynimą. Didžiąja to gynimo dalį, mažiausiai 30 divizijų, turi duoti Prancūzija. Ir tai yra priežastis, dėl kurios prancūzai kreipėsi į JAV, kad iš jų gautų patikinimų, jog ir amerikiečių karinė teorija numato Europos žemyno gynimą ir kad amerikiečių daliniai jame dalyvaus. (Žiūr. str. „Dvi konferencijos“ peraitam numeryje.)

Be abejo, Vokietijos atginklavimas yra tik dalis didesnio Vakarų pasaulio gynimo, įskaitant ir JAV, klausimo. Taip pat yra aišku, kad būtų pavojinga atginkluoti vokiečius, kol kiti Europos kraštai yra silpnai, o ir pačios JAV mažina savo ginklavimosi programą. Visi kariniai specialistai sutinka, kad visų pirma turi apsiginkluoti JAV ir jos sąjungininkai Europoje.

Tačiau iki šiol ta kryptimi nebuvo rimtai dirbama. Ir kadangi nebuvo pakankamai veiklama, kad prancūzams suteiktus karinių garantijų, reikia prancūzams daryti politinių nuolatų. Ir šitos nuolaidos vėl yra pavojingos, nes galop skubus reikalas gali priversti vokiečius apginkluoti ir būtent Vakarų karinės organizacijos rėmėme ir Vakarų grietėje kontrole. Aišku, tai yra tamsi ir pavojinga perspektyva. Tačiau antra vertus taip pat visai aišku, kad sovietinės armijos įsteigimas Rytų Vokietijoje nepaliks kito kelo, kaip tik Vakarų Vokietijos atginklavimą. Ir dabar jau pats laikas iš tų faktų padaryti atitinkamas išvadas.

Višinskis pasakė „taip“

Vieną dieną Achesonas paskambino Višinskiui.
— Hallo, Mr. Acheson! — pasveikino Višinskis amerikietį ir tęsė:
— Ne, ne, ne... jokių būdų ne... tikrai ne... taip... ne! Ne... ne, ne!
— Po to jis pakabino ragelį.
— Ką jis norėjo sužinoti, kai tu pasakė „taip“? — pasiteiravo Stalinas, tiriančiai stebėdamas Višinskį.
— O, — atsakė tas, — jis klausė ar aš jį girdžiu.

Šventa, šventa, šventa . . .

DIPLOMATŲ SUTARTIS BOIKOTUI — „GERIAU TIEK, NEGU NIEKO“

„Jungtinės Tautos neteko moralinio autoriteto!“ piktai šūktelėjo Mozė Sharetas, braukdamas nuo kalto šaltą prakaitą. „Mums Jungt. Tautų nutarimas negalios!“ Tą patį vakarą buvo sureduotas ir išeiktas griežčiausias Izraelio protestas: „Jeruzalė yra neatkiriama Izraelio dalis ir mūsų tautos siela“.

Jordanijos protestas taip pat griežtas: „Alachas nubaus visus, kurie palies Jeruzalę!“ Tiksliau sakant, ne Jeruzalę, bet „el-Kuds“ (Šventąją), kaip arabai ją vadina.

Penktadienio JT plenumo balsavimo rezultatai iš anksto niekas negalėjo numatyti. JAV ir D. Britanija buvo viešai pasisakiusios prieš Jeruzalės sutarptautinimą. Tačiau nutarta vis dėlto. 38 balsais prieš 14. JAV-bėms, D. Britanijai ir dar 5 nariams susilaikant.

Po poros dienų staigmena. Izraelis ir Jordanija, aštuonis mėnesius neradę bandros kalbos, staiga nustatė demarkacinę liniją. Susitarė Jeruzalę tarp savęs pasidalinti, kad JT nutarimas nebūtų įgyvendintas. Ir boikotuoti JT komisara, kuriam bus pavesta tarptautinę zoną administruoti. „Jis kambario negaus visoje Jeruzalėje!“

JT debatų išvakarėse popiežius Pijus XII buvo paskelbęs atsisaukimą į 425 mil. katalikų visame pasaulyje. Kvietęs „maldos kryžiaus žygiu“ paremti trijose enciklose („Auspicia ouaedam“ 1940 m., „In multiplicitibus“ 1948 m., „Redemptoris nostri“ 1949 m.) suformuluotus katalikų reikalavimus: Jeruzalės sutarptautinimą, laisvą įėjimą į šventąsias vietas visiems maldininkams, religijos laisvę ir šimtmečių bėgy įgytų teisių pripažinimą.

Jeruzalė šventa vieta laiko visos trys religijos. Visos jos gali savo reikalavimus ir teises paremti: šv. Raštu, talmudu ir koranu. Taip pat archeologija. Ir legendomis, kurios šimtmečių bėgy neatkiriama susipynusios su istoriniais faktais.

Pagal istoriją, pirmieji buvo žydai. Jų karalius Dovydas po ilgų klajonių nužudė jo uolos plokštumą virš Cedrono slėnio ir įsakė statyti šventyklą. Bet netrukus atėjo prieštai: faraonas Sisakas, arabai, filistinai ir Babilonijos karalius Nabuchodonosaras. Kai žydai sėdėjo Babilonijos belaisvėje, pranašas Jeremijas klaidžiojo po šventyklos griuvėsius. Ir rašė savo raudas.

Karaliaus Erodo laikais ant uolos atsirado nauja šventykla. Puošni ir turtinga. Romos imperatorius Titas ją sugriovė. Kai žydai vėlą bandė sukilti prieš imperatorių Adrianą, šventyklos vieta buvo pašvęsta Dzeusui. Jei žydai tik arčiau prieidavo — turėdavo mirti.

Šventyklos vietoje buvo likęs tik tai milžiniškas netaisyklingos formos uolos gabalas: 18 m ilgio, 13 m pločio ir 2 m aukščio. Tai buvo tas pats akmuo, ant kurio Abraomas norėjo paaukoti savo sūnų Izaoką ir ant kurio žydai degino savo atnašas.

Vėlesniais laikais žydams buvo leista karta per metus prieiti prie šio akmens, verkti ir melstis. Leidimą davė pirmasis krikščionių imperatorius Konstantinas 300 metais po Kristaus nukryžiuavimo. 63 metais vėliau imperatorius Julijonas žydams net leidė šventyklą atstatyti. Su entuziazmu puolė darban visa tauta. Bet sudrebėjo žemė, iš plyšių prasiveržė ugnis. Neliuko akmenis ant akmens.

Mahometams valdant, keliais šimtmečiais vėliau, žydams buvo leidžiama susirinkti pasimelsti prie aplink šventykląėjusios mūro sienos likučiu. Čia jie verkėdavo, aimaudavo ir šaukdavosi Mesijo. Iš tų laikų liko vardas: „Raudų siena“.

Bet kiekvieną kartą, kai arabai įniršdavo ir užpuлдavo aimanuojančius žydus, toje

vietoje paplūsdavo kraujo upeliai. Tik turkų ir britų valdymo metu buvo ramesni laikai. Tačiau kai 1948 m. vasarą britai nuleido savo vėliavą, istorija pasikartojė. Abi senamiesčio sinagogos ir visos žydų kvartalas buvo sumaišytas su žeme. Šiandien prie raudų sienos neatina nė vienas žydas.

Šiandien tą vietą valdo karaliaus Abdulos arabų legijonas. Ir katalikų Kristaus Karsto bei evangelikų Išganytojo bažnyčios yra arabų teritorijoje. Dabar kasmet, per Velykas, mahometonai leidžia katalikams atlikti procesiją Kristaus kryžiaus keliais. Karo veiksmų metu duodavo net ginkluotą apsaugą.

Mahometonai savo pretenzijas į „el-Kuds“ įrodo visai paprastai. Koranas neklysta. O jame parašyta, kad pranašas Mahometas su

Ieško priemonių prieš povandeninius laivus

Naujasis JAV laivyno vadas admiralas Shermanas paliepė visomis jėgomis ieškoti naujų priemonių kovai prieš 21—0 tipo povandeninius laivus, aprūpintus „Schnorchelio“ aparatais.

Neseniai šiuo reikalu prie JAV pakraščių buvo praversti laivyno manevrai. Jų metu 130 įvairiausių laivų turėjo iškelti desantą vienoje saloje. Sutrukdymui buvo paskirti 8 povandeniniai laivai, 21 tipo, kurie ir „paskandinę“ visus 130 laivus.

Šiandien dar nesą visiškai tinkamų priemonių kovai prieš povandenius 21-ojo tipo laivus. Kaip žinia, ši tipą sukonstruavo vokiečiai, tačiau dar kaip reikiant nespėjo panaudoti II-ojo pasaulinio karo gale. Visus laivų planus ir pačius konstruktorius pavyko gauti sovietams. Nėra abejones, kad jie šiuo metu stato šio tipo laivus ir statys juos toliau. Kiek sovietai dabar tokių laivų turi, šiandieną niekas tiksliai nežino, vienok manoma, kad apie 30. Žinoma, tai nėra labai daug, tačiau jų skaičius greitu laiku gali dar padidėti. Tačiau ir šie 30 laivų jau gali sudaryti sąjungininkų laivynui labai daug sunkumų ir galėtų net sutrukdyti karines medžiagos bei atsargų tiekimą Europai jūros keliu.

JAV šiuo metu skiria dideles sumas, kad suradus priemones kovai su tokiais laivais. Kol tokios priemonės būsiandos surastos, praeisla dar keli metai. (NYHT)

Raudonosios armijos irimas

TARYBINIAI KARININKAI VYKDO SABOTAZO VEIKSMUS PRIEŠ TARYBINĘ ADMINISTRACIJĄ

Rugpjūčio vidury iš Balkanų į Berlyną atvyksta generolas Merkulovas. Apie tai komunistinė spauda neprasitaria nė vienu žodžiu. Atvirksčiai. Daroma visa, kad tik generolo atvykimą nusišlopų. Mat, jis vienas iš MVD viršūnių. Palaikęs tiesiogį ryšį su pačiu maršalu Berija. Tvarkas „saugumą“ visoje Vidurinėje Europoje. Specialybė: komunistų partijų valymai. Jis — tik vieną pavyzdį paminint — „sutvarkė“ generolą Markosą. Paskutiniu metu jo štabas buvo Rumunijoje.

Dabar jis Berlyne. Patikimieji murma apie informacinę kelionę. Bet patikimesnieji sako, kad Merkulovas į Berlyną atskridęs iš-tirti Potsdamo atentatą.

Atentato istorija tokia: liepos 24 d. Potsdamo miesto komendantas Vereginas ruošia priėmimą maršalo Rokosovskio garbei. 3 val. p. p. sprogtas pragaro mašina, sunaikinama didelė rūmų dalį. Nuostoliai toki dideli, kad istorijos nusišlopinti neįmanoma.

To nepaisydam, rytinės zonos spauda stengiasi viską nutylėti. Vakarų gi spauda skelbia įvairiausių spėliojimus. Spėjama, kad žuvusių būvę 20 (iš tikrųjų žuvo 8 rusų karininkai ir 11 sunkiai sužeistų buvo

savo sparnuotoju žirgu Buraku ir arkan-gelu Gabrieliu skrido į Jeruzalę. Jie nusi-leido šventyklos kieme. To ir pakako, kad mahometonai, 637 m. užėmę Jeruzalę, toje vietoje pradėtų statyti mečetę. Nuo tų lai-kų Jeruzalė po Mekos ir Medinos yra švenčiausias mahometonų miestas.

Statant mečetę, pradėta nuo to paties šventojo akmens, ant kurio žydai kadais degino savo atnašas. Priežastis: akmuo no-rėjo su Mahometu pakilti į dangų. Bet Ga-brieliui jį sulaikė. Arkangelo rankų žymės ir dabar tebesančios matomos. Sachas Hu-seinas Jaabari tuoj supyksta, jei jų nepa-stebi.

Kai Jeruzalę valdė kryžiaus karų riteriai, popiežiaus atstovas mišias laikydavo ant to paties akmens, kuris šventas žydams ir maho-metonams. Riteriai ant jo buvo uždėję alto-riaus plokštę ir kryžių. Bet neilgai trukus atėjo sultonas Saladinas, ir krikščionių Je-ruzalėje neliko.

Tik paskutiniaisiais šimtmečiais krikščio-nims leidžiama šią vietą išimtinai atvejais aplankyti. Šiapus jie turi pasitenkinti už 400 m esančia, imperatoriaus Konstantino pa-statytąja Kristaus Karsto bažnyčia. Ji atsire-mia į Golgetos kalno likučius ir stovi toje pačioje vietoje, kurioje Kristus buvęs pala-idotas. Po aštuoniolikos kolonų laikoma bi-zantinio stiliaus kupola gražus marmorinis karstas šiandien simbolizuoja švenčiausiąją krikščionybės vietą.

Kristaus Karsto bažnyčioje ligi šiol su-stikdavo Rytų ir Vakarų krikščionybė. Ne-be ginčų ir konfliktų. Dėl materialinių rei-ka-lų. Bet prieš porą savaitių didžiulis gais-ras ją didžiąja dalimi sunaikino.

Evangelikams bažnyčia Jeruzalėje pa-statė kaizeris Vilhelmas II. Po to, kai Je-ruzalės užkariautojai Saladinui Damaske pastatė naują antkapį. Tokiu buvo sąlyga, kuri įgalino 1898 m. pašventinti Išganytojo bažnyčia.

Tiek praeities. Dabartis nemažiau kompli-kuota. Kaip JT savo sprendimą įgyvendins, neaišku. Žydu „Laisvės sąjūdis“ (buv. Irgun Zvai Leumi), vos tik išgirdęs šį sprendimą, paskelbė manifestą: „100.000 britų kareivių nenugalėjo žydu kovotojų. Nieko nepadarys ir Trygve Lie batalionai“. Kurių tuo tarpu ir nėra.

Išgabenta į Ilgoninę). Įtariama, kad tūlas vokiečių kelnieris išmugėliavęs pragaro mašino po bufetą. Si versija atrodo juo pati-kimesnė, kai 25 vokiečiai kelnieriai, dir-bu-sieji minėtuose rūmuose, ilgesnį laiką ne-grižta namo. Iš sovietų pusės pagaliau pas-klinda gandai, kad atentatas buvęs rusų „užsakytas“. Po to vėl viskas nutyla.

Bet už tą jau karščiau vyksta sekimas. Jam vadovauja Brandenburgo apygardos NKVD šefas plk. ltn. Anochinas ir kpt. Al-danovas iš Karlshorsto vidaus reikalų sky-riaus. Eilė vokiečių areštuojami ir nevisai maloniai tardomi. Tačiau netrukus paaiškė-ja, kad nei 25 kelnieriai, nei kiti vokiečiai su atentatu neturėjo nieko bendra.

O tuo tarpu vienas sargybinis pareiškia, kad jis į rūmus įleidęs tris sovietų kari-ninkus, kurie netrukus išėjo. Buvęs vienas kapitonas ir du pulkininkai leitenantai. Pra-dedama ieškojimo akcija, tačiau be pasekų.

Tada iškikiša generolas Merkulovas. Plk. ltn. Anochinas atsaikiamas ir dingsta. Ieš-kojimo akcijai vadovauti pradeda pats gen. Gornakovas, referentas vokiečių policijos reikalams Karlshorste.

Potsdame prasideda, milžiniško masto gaudymai. Trys šimtai tarybinių saugumo karininkų gaudo tris dingusius tarybinius karininkus. 800 kareivių kontroliuoja sve-taines ir sulaukinėja visus iš Potsdamo iš-važiuojančius automobilius; žinoma, tik ru-sų. Pirmą kartą prieš rusus panaudojami vokiečiai bendradarbiai — tie, kurie moka rusų kalbą. Jie turi slankioti aplink rusų karininkus ir klausytis, bene nugirs ką įtar-tino.

Gaudymų rezultatai silpnai. Areštuojamas vienas leitenantas, užtiktas pas tūlą mote-rį Potsdam, priklausąs Cottbuso igulai.

Rugsėjo 8 d. areštuojamas svarbiausias kaltininkas ltn. Tokaninas ir du jaun. leite-nantai. Net nespėjus panaudoti specialių metodu, jie prisipažįsta. Tačiau tikroji isto-rija prasideda tik dabar. Dar kvotos metu paskambinama į Potsdamo ir Berlyno MVD. Telefonu atsiliepusieji pareikalauja suimtuosius paleisti, nes jie esą nariai pasiprieši-nimo grupės, veikiančios raudonojoje armi-joje tautiniai-komunistiniais pagrindais. Jei jie nebūsią paleisti, bus pritaikintos represijos.

Areštuotieji, žinoma, nepaleidžiami. Ir nak-tį iš rugsėjo 11 į 12 d. pakišama sprogs-tamos medžiagos po visais per Oderį ir Neisse einančiais tiltais. Tiltas ties Lausitzu sunkiai sužalojamas. Kitur sprogtama me-džiaga laiku surandama; tačiau kaltininkai nerasti.

Kodėl Merkulovas nuolat maišosi Berlyne?

Spaudos puslapiuose

GINKLUOJA KITUS, TAUPO PATYS

Die Tat, Zuerichas nepriklausomas

Jungtinės Valstybės dabar paskubinta sparta teikia ginklus Europai, tačiau savo pačių krašte jos uždaro kareivines, palei-džia dalinius ir karinį personalą. Neseniai krašto apsaugos ministeris Johnsonas pas-kelbė, kad jis atleisias 13—17.000 aktyvioje tarnyboje dar esančių atsargos karininkų. Tokiame žygyje kai kam lengva įžiūrėti so-vietų padrasinimą. Maža to, amerikiečiai pa-sitraukia ir iš Aleutų salyno, Siaurės Ra-miajame Vandenynė, kuris iki šiol buvo laikomas pirmos eilės strategine baze. Tai sukėlė naujo pasipiktinimo bangą. Girdi, dabar negalėsime ginti Viduržemio jūros ir iš viso teturime dekoratyvne kariuomenę.

Tačiau ir tų priemonių, kurias iššaukė noras taupyti, šalininkai netyli. Jie aiškina, kad socialinė „New Deal“ programa, kuri yra „vidinis Amerikos apginklavimas“, nu-eitų niekais, jei per daug pinigų būtų su-kišta į „išorinį apsiginklavimą“. Esą nega-lima teigti, kad aktyvios kariuomenės su-mažinimas silpnins krašto karinį pajėgu-mą. Dabartinės vyriausybės priemonės ap-karpančios nereikalingas išlaidas, kurias padaro valstybinės mašinos tuščias suki-masis. Neesą jokio prieštaravimo, jei savo šalįs taupoma ir tuo pačiu laiku Europai paspartintai siunčiami ginklai.

VAIDUOKLIŲ ARMIJĄ

Münchenas, amerikiečių Die Neue Zeitung

Kinija yra karinių stebuklų kraštas. Ka-riniuose sluogsnuose, pvz., nebuvo įmano-ma išaiškinti, kaip mažos Pingtano salos (piet. Kinijoje) igula per kelias valandas ka-pituliuavo tik iš 2000 vyrų susidedančiam komunistų junginiui, nors Kinijos tautininkų igula siekusi 50.000 vyrų.

Tautinės Kinijos gen. štabo pravesta kvota šį „stebuklą“ išaiškino. Igulos viršininkas, kaip paaiškėjo, saloje turėjo nedau-giau 4.000 vyrų, o likusieji 46.000 buvo tik popiery. Žinoma, šios „vaiduoklių armijos“ algos ir maitinimo išlaidos tekėjo į giliai viršininko kišenes.

Tačiau ir tai dar ne visa aišku. Kodėl dvi-gubai didesnė igula negalėjo komunistų atremti? Dar paprasčiau: igulą sudarė 3.000 karininkų ir tik 1.000 kareivių.

Nes čia, tiksliau sakant, Potsdame, yra raudonosios armijos eilėse veikiančio pasipriešinimo centras (žiūr. mūsų korespondento pranešimą iš Berlyno LIETUVIO 32/33 Nr.). Čia spausdinami ir platunami atsisaukimai, puola Stalina ir giria Tita. Šimtai ir tūkstančiai sovietų karininkų ir valdininkų juos beveik kiekvieną rytą randa savo laišku dėžutėse.

MVD sluogsnuose spėliojama, kad visai tai veikia vadovaujais Jugoslavijos karinės misijos šefas Berlyne, plk. ltn. Sabinovičius. Kaip ten bebūtų, atsisaukimai spausdinami kažkur Berlyne ir sunkvežimiais gabenami į Potsdamą. Ten išdalinami vokiečiams, kurie už 50 ostarčių per naktį juos sukai-šioja į laišku dėžutes. Ligi šiol nepavyko areštuoti nė vieno vokiečio.

Maža to. Jau pradėjo reikštis ir sabota-žo veiksmai. Ravensberge prie Potsdamo išlėkė ir orą šaudmenų sandėlis. Zuvo penki rusų kareiviai ir sunkiai sužeistas vienas karininkas. Kitas traukinys, grįžęs su kareiviais iš manevrų, ties Potsdamu nuleistas nuo bėgių.

Ivykių išaiškinti nepavyko. Ir pats Merkulovas gerai žino, kad tai nėra galas, kad po šių atentatų įvyks nauji. Vokietijoje veikiančią MVD duoti nauji nurodymai. Pirmia: visą dėmesį nukreipti į kovą su trocki-stais bei titininkais. Antra: vokiečių parinkimas tarybinėms saugumo įstaigoms turi būti rūpestingiau atliekamas.

Nervingumas MVD tarpe kyla neregėtu tempu. Ne tik kiekvienas MVD interesantas, bet ir kiekvienas ten dirbąs karininkas įeinant ir išeinant rūpestingiausiai iškrečia-mas; tai vykdoma be jokios atodairos į laipsnį ar užimamą vietą. Krečiami ir šių karininkų automobiliai. Visi nepasitiktai vi-sais.

Gen. Merkulovui viena aišku jau dabar: nežiūrėti kaip ir kada sovietai iš Vokietijos pasitrauks, MVD liks. Ji pasislėps už plačių slaptosios policijos, kuri vadinsis „valstybės saugumo policija“, pekių.

NB. Papildydami praeitame numery til-pusį mūsų korespondento pranešimą iš Ber-lyno, galime pridurti, kad rytinės Vokietijos įstaigoms daug rūpestio sukėlė ir „valsty-bės saugumo policijos“ įpiilietinimas į tary-binę kalbą, t. y. titulo sutrumpinimas. Lo-giška, „Staatsicherheitsdienst“ turėtų būti sutrumpintas į SSD. Nežiūrint paskirtės vienodomu, komunistams vis dėlto pasidėre nepatogios asociacijos su SS ir SD. Po ilgo galvojimo pagaliau nutarta šią policiją su-trumpinti pavadinti STSD. Naujas numeris ant senų kalliųjų.

Musu kalbos senumas ir kitkas

Kartą randu vieną savo bičiulį labai susi-nervinusi, smarkiai berūkanti. Pradėjo kalbėti ir tuojau užkliuvo už kalbos dalykų. Jis pradėjo skųstis, kad negausi mūsų kalba žodžiais, o tam tikrų civilizuoto žmogaus są-vokų visai esą negalima išreikšti. Tokie iš-važai jis pasidaro, įsikalbėjęs su vienu vo-kiečių žurnalistu, kliudydamas kalbos, meno, mokslo ir kitus dalykus. Mano bičiulis čia pat tuojau ėmė kairioti man ir pavyzdžius. Teisybė, į visus jo pavyzdžius negalėjau atsa-kyti, bet ir pažinau, koks nedidelis savo gimtosios kalbos mokėtojas buvo mano bi-čiulis. Jam daug trūko net ir labai paprastų žodžių, o jo sakinių vartojimas buvo pats paprasčiausias, nelyginant mažo vaiko. Ka- gi jis galėjo kalbėti ir ginčytis su vokiečiu, kūrį gerai savo kalbą mokėjo?

Kuo kalta kalba, jei mes jos nemokam? Kodėl turėtume griežtiškinui, o gimtosios kalbos žodžiams, Būgos ir kitų surinktiems ir krūvomis sukrautiems, leisti kirmyti? Arba kiek dar jų nesam surinkę!

Agirdas J. Greimas (1949. X. 14 Lietuvy Nr. 24/25) sako, kad tekę jam nustepti kad ir dėl „tokio, pavyzdžiui, **vežimo**“ termino- logijos maišytinumo — šalia savų labai žy- maus vokiškų ir slaviskų terminų skaičius. Kodėl toks nusteptimas? Savo laiku daugybė vokiečių meistrų plaukė iš užsienio į Lie- tuva, taigi ir račių, jie ir tuos terminus num- paliko. Bet juo toliau nuo Vokietijos, juo mažiau kuriems daiktams vokiškų terminų. Ar aukštaičiai nekalba apie vežimą, jei jie menkiausiai turi vokiškų skolinių? Kalba, nes turi savo arba kitų. Ir kodėl mes turėtume manyti, kad lietuviai neturi (juo labiau — neturėjo) savo terminų? Kodėl mes turėtume manyti, kad rusai ir kiti tokie pirmiau už lietuvių pradėjo važinėti vežimais? O jeigu jie taip seniai važinėja vežimais, tai vežimui ir pavadinimus turėjo. Tik bėda, kad mes tų pavadinimų nežinome, pamiršome, laiku ne- užrašėm. Istorią labai mus pils, kad per porą dešimtųjų metų nesugebėjome susirinkti iš tautos dar daugiau žodžių ir išleisti bent dešimties tomų savo kalbos žodyno. O dar keltis, kad grynai atsidėję nepasieksiom tautoje daugiau žodžių ir posakių tam ti- kroms savokoms reikšti.

Kartą prof. J. Jablonskis, peržiūrėdamas vieną mano rašinėlį, pabraukė vieną laiko prievoksmį — **seniai**, nes **senas** — **senai**, o **iškilnis** — **iškilniai**. Tada paklausiau, kaip rašyti tokias pat kilmės (senas) būdo prie- voksmį, nes irgi suvalkiečių (žemųjų pane- muniškių) sakoma: toks mažas vaikas, o taip **senai** (tyg senas žmogus) nušnekejo. Pro- fesoriaus pakio man kortelę ir paprašė tą pavyzdį užrašyti.

Tas menkis pavyzdėlis rodo, kaip nega- lima sakyti, kad mokam savo kalbą.

Terminus mokslo reikalams, be abejo, ga- lim imti iš tarptautinio žodyno, bet nežalo- kim kasdieninės savo kalbos tarptautiniais žodžiais. Kuo negeri mūsų naujadarai: vado- vėlis („rankvedis“), laikraštis („gazeta“), šal- tainis ar ledainis („morožena“, „ledai“), ir daugybė kitų. Arba kuo negeras penkerių metų mergaitės ištartas žodis — **minykė** (pedakė)?

„Išranda“ ir vaikai gerų žodžių. Dėl to jei genialumas su paprastumu ne taip jau toli nuo vienas kito, tai pripažinkim ir vaikų (arba „primityvus“ žmogaus) dalyvavimą kalbos kūrime.

Kas tie terminai? Ogi beveik visi žodžiai kalboje. Pedalas, ratas, liuftas, lifas — ter- minai. O kuo minykė, tekis, garvelka, kel- tas ne terminai? Kad jų nereiktų mokytis

kitose kalbose? Jei tokius ir panašius daik- tus vadinsim tarptautiniais žodžiais, tai men- kai mums savų ir beliks. Ir tik pasiklausy- kim paprasto kaimo žmogaus — kaip gau- sus jis žodžiais ir terminais. „Intelligentui“ dažnai tenka prašyti paaiškinimų, kaip šį a- aną žodį bei posakį suprasti.

Svetimų pavardžių ir vietovardžių rašy- boje mums seniai reikalinga reforma. Zino- ma, negalima rašyti Clayus, Valerysus ar Valeryjus, Marshalas. Bet lietuviškai kalbė- dami negalim sakyti: girdėjau šiandien Tru- man kalbant, o dar nesu girdėjęs Marshal. Turim savaip linkniuoti tas pavardes, jei norim susikalbėti, o ne laiptoti po Babelio bokštą.

Gaullistus gaullistais galim ir vadinti. Priesagos **ist** nebijokim. Tai yra svetimybė, bet ji ir išduoda tą svetimybę, su kuria ji susijęs. O jei sakom mašininkas (ne ma- šinistas), tai sakykim ir artininkas (ne ar- tistas), statininkas (ne statistas), jurininkas ar jusininkas (ne juristas) ir t. t. Bet nebū- kim juokingi.

Tai žodyno dalykai. Su sintakse bus pras- čiau. Nė vienas lietuviškai galvojas ir jau- čias lietuvis nenorės **daryti pranešimų** ir kitų panašių dalykų. Lietuvis išijautęs ir paprastes daryti šaukšta, kubilą, alų ir t. t., bet ne pranešimą. Visoje Lietuvoje kunigai mišias **laiko**, kalbėtojai (Mažojoje Lietuvoje) paskaitas, susirinkimus **laiko**, tai gal ir tuos pranešimus **laikyti** geriau tiktų. Pagaliau raskim kitą žodį ar visai kitaip sumegzkim sakinį. (Vieno žodžio **pranešti** čia, žinoma, nepakanka.) Jeigu francūzai, anglai ar kas kiti pranešimus daro, tai mums ne pavyz- dys. Į tokią laisvę pasišovę kažin kur nu- eitume. „Kiek pas tave laiko? ... Kiek pas (Perkelta iš 4 pusl.)

Australija — turtingas kraštas, turintis dar neapskaičiuotus kiekius visokiųjų žaliavų ir žemės turtų. Supramaninio perspektyvoje turi plačias galimybes. Šia kryptimi jau dabar vykdoma nemaža dar- bu: statomos užtvankos, tiesiami keliai ir kt. Iš kitos pusės, A. mažai apgyvendin- tas kraštas, darbo rankų labai reikalinga. Darbo jėgos trūkumas ir bandomas spresti imigracijos būdu.

Naujieji imigrantai, kaip taisyklė, ski- riami ne tik „juodam“ bet ir, australi lai- kraščių terminuariant, „neviliojan- čiam“ (non-attractive) darbu. Visi buvu- sieji DP du metu nuo atvykimo dienos yra griežtoje darbo įstaigoje (arbeitsamt) ži- noje... Šiuo metu nėra aiškesnių davi- nių, kad ir dviems metams praėjus atvy- kusiųjų padėtis žymiai pasikeitė. Tad mi- nėtam „neviliojančiam“ darbu išimtinai laisvu profesiju žmonės — pedagogai, tei- sininkai, ekonomistai, prekybininkai, ūki- ninkai... žmonės be jokio amato ir spe- cialybės, kaip lygiai ir kvalif. amatininkai.

Prastam, nieko nemokančiam žmogui, dar gi neturintiam civilizuoto žmogaus pretenzijų, atseit, galinčiam gyventi pala- pinėje, lengvai pakeliančiam temperatū- ros ir atmosferos svyravimus, pasitenki- nančiam primityvus gyvenimo būdu ir, svarbiausia, neturintiam šeimos. A. gy- venti galima. Tiesiog darbininkas bus sotas, apsiėdęs, gal ir turės kiek pinigų, žino- ma, jei negirtaus, nedalyvaus visuotiname azarte (sūnų lenktynėse, sporto rungty- nės ir pan.). Vedusiam žymiai sunkiau. Už- darbis toks pat, o išlaidos didesnės. Ir kas lemtinga: labai sunku surasti pastogę —

Atrodo, jau pats laikas būtų pradėti judinti šį klausimą, nors emigracinės kraštingės apimti, daugelis asmenų gal laiko ir noro ne- besuranda čia pasiliekančiųjų, reikalams svarstyti. Tūlas, žiūrėk, jau net linkęs „nu- rašyti“ tas „išrankas“, visokius kūno ir po- litinius paliegius, likimo vėtytus ir mėtutus, visokiuose frontuose su įvairaus plauko prie- šais kariavusius, iš tėvynės peranksti pas- prukti sugebėjusius ir dėl to nūnai išskry- nguotus tautiečius... Tie visi, kurie da- bar su liūdnais žvilgsniais palydi laimingus laimės šalyną išvykstančius, noroms ne- noroms turi pasilikti Europoje. Išistikybė per prievartą senajai motutei Europai...

Pasiliekančius skirstysime į dvi kate- gorijas: turinčius IRO globą ir jos neturinčius. Pirmosios kategorijos asmenys, reikia tikėtis, ir po IRO veiklos užbaigimo bus tarptautinių šalpos institucijų organizuotai šelpiami ir globojami. Mūsų vadovaujančių veiksmų rū- pestis tebus iškovoti bent tas sąlygas, kad mūsų pasilikusieji tautiečiai nebūtų per daug išmaisti tarp kitų tautybių šios kategorijos žmoniu, kad jie galėtų gyventi bent tautinėse bendruomenėse.

Daug aktualesnis ir painesnis yra an- trosios kategorijos lietuvių, ne DP klausimas. Neturėdami čia po ranka tikslų statistikos duomenų, negalime šiuo metu pasakyti, kiek tūkstančių tokių DP statuso netekusių tau- tiečių dabar Vokietijoje galėtume priskaityti, bet, atsimindami, kad 1941 m. iš Lietuvos „repatrijav“ apie 50.000 asmenų ir kad Lie- tuvoje tebuvo apie 30.000 vokiečių, galėtume apytikriai skaičiuoti tokių lietuviškų pabė- gelisčių „repatrijantų“ apie 20.000 žmonių. Prileiskime, kad pusei jų pavyks išlaikyti DP statusą ir išemigruoti į užjūrus. Tat vis dėl to galėtume dar keletą tūkstančių asmenų priskirti šiai kategorijai, kuri lieka Vokietii-

Australija iš arti

koki kampą. Skačiau, kad dar per 15 metų negalėsia pristatyti tiek „namų“ („namai“ — medžio rėmai, apkalnėti popieriaus ir plienų masės plokštelėmis), kad paten- kins paklausia. Australai gyvenamų pa- talpų problema turi jau senai, bet ji ne- buvusi valstybinio mastu sprendžiama. Da- bar bandoma šis tas judinti, bet gal ir tai tik prieš parlamento rinkimus... Čia vi- siškai paprastas dalykas, jei šeima gyvena vienur, o jos duonpelnys kitur, neretai už tūkstančių mylių kala svarus. Jiems dargi keistai atrodo europiečių prisirišimas prie šeimos, prie namų. Praktiškai šiuo metu A. surasti būtų ar bent kambarį su virtu- ve tėra išimties arba laimės momentas.

Faktas, kad kai kas iš seniau atvyku- sių viengunių ar net ir iš neseniai čia atsiradusių buvusių DP, perkasi išsimokė- jimui sklypus ir pradeda net statyti tuos vad. namus. Bet tati dažniausia pajėgia padaryti tie, kurie atsivežė pinigų, „leicu“ ir pan. arba, pagaliau, yra dėdžių ar tetų remiami, ypač jei pastarieji gyvena JAV. Mat po devalvacijos (nuvertinimo) svaras praktiškai atpigvo beveik visa 50%. Taip kai kieno rišamas pastogės klausimas.

Kokios viltys atečiai, pasibaigus atei- vio 2 metų įsipareigojimui? — Viengungiai, nevalifikuoti darbininkai, atsižvelgiant į didelį jų pareikalavimą, galės čia jaustis nebologai. Amatininkai, ypač turintieji sa- vus darbo įrankius, kurie čia labai bran- gūs, atrodo, versis pakėnčiamai, jei jiems pavyks susigioti su atitinkamomis pro- fesinėmis sąjungomis, kurios čia yra la- bai galingos, kartais atrodo galingesnės veiksnys už vyriausybę. Amatininkų

joje. Dabar vyksta galutinis jų „vėtymas“, kuriame smarkiausiai veikiantis koštuvas yra DP komisijos prie USA konsulatų. Tat ir tuos, kuriems lig šiol pavykdavo įtikinti skry- ningų komisijas ir išlaikyti statusą, dabar, rodos, jau galutinai iš DP išmes. Išmestųjų tarpe rasime didelę dalį tikrų ir nuoširdžių lietuvių, kurie, ir iš stovyklų išmesti, nenu- traukia ryšių su savo bendruomenėmis, siun- čia savo vaikus į lietuviškas mokyklas, pa- tys kiek begalėdami prisideda prie lietuvi- ško gyvenimo ir veikimo. Jų tarpe yra ne- mažo tokių žmonių, kurie ir savo ilgamečių prityrimu ir sugebėjimais galėtų tiktai ateity- i talkininkus čia Vokietijoje pasiliekančioms mūsų tautinėse bendruomenėms, kai išrėdės jų pajėgumų darbininkų eilės. Jie bus ir atstatomai Lietuvai reikalingi. Todėl būtų neleistinas neapdairumas palikti juos kiek- vieno asmeniškai nuožiūrai ir likimui, arba, paprastaiariant, atsukti jiems nugara, vien dėl to, kad IRO jiems globą nutraukė...

Jie yra dabar atsidūrę kryžkelėje. Tos aplinkybės, dėl kurių jiems dabar atimamas DP statusas jiems, deja, nė kiek nepadaeda nau- josios Vokietijos įstaigose gauti bent tokias pačias kuklias Flüchtlingų teises, kurias gau- na vokiečių pabėgėliai. Jie vis dėlto ir toliau lieka tos pačios, vokiečių taip neapkenčia- mos Ausländerių — DP veislės atskala. Rei- kia pasakyti, kad sąjungininkų ir jų įsteigto- sios IRO taktika šių žmonių atžvilgiu yra tiesiog negailestingas pasityčiojimas iš ne- laimės ištiktųjų. 1945 m. Britų Mil. Gov. iš- taigos buvo paskelbusios, kad visi Vokiečių valdžios ipilietinimai, padaryti po 1939 metų rugsėjo mėn., neduoda pagrindo tokius žmo- nes laikyti vokiečiais. Tuo potvarkiu besi- rendamos vokiečių įstaigos, nepripažįsta sa- vo piliečiais net ir tų žmonių, kurie buvo gavę pilietybę ir kurie, atlikdami savo pa-

reis kaip Vokietijos piliečiai frontuose, ti- krau tas teises jau būtų išsikovoje. „o tar- pu IRO įstaigos tokius žmones siunčia pas vokiečius. Vokiečiai, turėdami pakankamai vargo su savo pabėgėlių masėmis, niekada nesutiks priglauti ir tų suvadžiotųjų ir at- stumtųjų svetintaučių. Tokiu būdu išskry- ninguotieji atsiduria tarp dangaus ir žemės. Dalis jų, gal būt, stengsis kaip nors įsisteiti vokiečiams. Žinoma, jie turės tada nautraukti bet kokius ryšius su lietuviiais. Pasilikti gi tokioj būklėj, kaip dabar, būtų labi rizikin- gas ir pavojingas dalykas. Vis, matote, pri- vengiama tos baisios galimybės, kad vokie- čių vyriausybė, atgavusi visas suverenes teises, perdaug nesivaržydama sentimenta- liais žmoniskumo, svetungumo ar kitokiais motyvais, bevargdama po taip sunkia milio- ninų bedarbių ir pabėgėlių masių našta, su- sigalvotų galų gale nusikratyti tais pora šim- tų tūkstančių svetintaučių. Mums juk gerai žinomos tos priemonės ir būdai, kurie iškili- tų, gal būt, vienoje iš pirmųjų konferencijų su „draugais“ iš rytų...

Nelabai kuo geresnės ir ekonominės per- spektivos Vokietijoj. Visi gali suprasti, ko- gali tikėtis toks Ausländeris su nedarbu ir skurd kovojančioj šaly...

Sios labai prastos politinės ir ekonominės perspektyvos ne vieną gerą lietuvi gali stum- te stumti vokiečiams į glėbį. O jau apie tūk- stancius svyruojančių Maž. Lietuvos lietuvių pabėgėlių nėra ko nė kalbėti...

Cia tat ir norėtųsi paklausti:

1. Ar mūsų vadovaujami veiksniai (VLI- KAS, Ministeriai, LTB) pajėgs ką nors kon- kretaus pasiekti tų žmonių pilietybės klau- simui sureguliuoti, kad jiems būtų pripažin- ta Lietuvos pilietybė ir kad jie gautų jei tremtinių, tai bent politinių emigrantų tei- ses?

2. Ar galima būtų suteikti bent apytikrų vilčių, kad tų žmonių emigracija bus taip susirūpinta, kaip dabar rūpinamasi DP emi- gracija?

3. Ar nebūtų įmanoma išrūpinti tiems žmonėms teisę, kaip pavieniams darbinin- kams, savo rūpesčių ir lėšomis išsikelti i Saara kraštą? (P. Red.)

Nuo šių klausimų vienokio ar kitokio iš- sprendimo priklausys ir šios kategorijos žmonių ir šeimų likimas.

Perdaug ilgai užvilkinę šio reikalo svar- stymą, mes nesuteiksime tvirtesnių gairių atečiai tiems, kurie šiuo metu stovi kryž- kelėj ir skubiai turi apsispręst, kuriuo keliu pasukti...

Todėl būtų jau pats laikas išgirsti, kiek tai įmanoma, viešai, ar kas daroma, ar kas numatoma daryti ir kaip manoma tvarkyti čia Vokietijoje pasiliekančiųjų lietuvių rei- kalais. Pr. K.

Teisybė per klaidą

Italijos komunistų partija įsakė pravesti griežtą kvotą ir nustatyti, koku būdu galė- jo į partijos laikraštį „Unita“ įsibrauti to- kia spaudos klaida: rašant „pie Stalino gi- mimo diena, buvęs atspausdintas toks saki- nys: Quest anno il compleanno di Stalin sa- ra un grande asservimento“ — t. y. „Šiais metais Stalino gimimo diena bus didelis pa- vergimas“. Vietoje žodžio „asservimento“ turėjo būti „avenimento“ — t. y. „įvykis“.

Partija konfiskavo beveik visus šios lai- dos egzempliorius ir po klaidos atitaisymo numerį išleido iš naujo. (NYHT)

juos apiplėšia muitininkai, laivų savininkai, vėlau — jurininkai, kad po to, jau išlipus į krantą, dar kartą, apiplėštų arabų valdinin- kai, o dar po to — galvažudžiai, jeigu dar kas vargšams prie kūno atsitiktinai pasifi- kų.

Sinajaus pusiasalį, kuriame vyko tiek daug šventų istorijų, dabar valdo viena nešven- čiausių įstaigų — Egipto kariuomenės žval- gybos skyrius, įsikūręs Tor' kaimelyje. Srit- yje, kur vargą vargsta iš viso tik keli tūk- stančiai vīpėgretinių gyventojų, ši įstaiga, tur būt, ne per daugiausia turi klientų, iš- skyrus vieną kitą špiega, persirengusį mal- dininku, keliaujančiu nusilenkti Sinajaus kal- nui.

Saulės prikaitinta dykuma, žalia jūra ir tas tolumose paskendusių kalnų brėžinys, kartais dingstas, kartais vėl išsirašęs aki- rityje, taip ir praslinktu neįsivyntas, besi- ginčijant su laivo arbeistamų, jeigu ne pri- siminimas, jog čionai kažkuomet pakibęs ore debesies stulpas dieną ir liepsnos stulpas naktį vedė žydus iš Egipto žemės, namų ne- valios, o tuose kalnų siluetauose kiekvieną akimirka gali išsikišti Sinajaus viršūnė, kur žaibuso ir perkūno trenksmuose Mozei buvo įteiktas įstatymų lentelės.

— O čia, žiūrėk, Petrai, dievaži, geriau- sia vieta perbristi jūra, — keleiviai rinko patogiausias brastas, ir, jeigu tai būtų bi- bliniai laikai, Mozei tereikėtų nulenkti sa- vo žilą galvą.

— Na, bet tik pažiūrėk, Jonai, koks pa- togas kalnų tarpekli, riesta čia būtų farao- nų kariuomeni, — spėliojo strategai persikė- limo galimumus ir negalimumus.

Ir, reikia, pasakyti, tiek pat teisūs buvo

Pulgis Andriusis

Copyright 1949 by Herbert Eisentraut. Tübingen.

Afrikos kvapas

IŠ RAŠOMOS KNYGOS „AUSTRALIJO KIEČIA“

Po liūdesio ir kartėlio metų, praleistų Prancūzijoje ir Italijoje, priėmė kvietimą iš savo buvusio darbdavio Turkijos sultono būti jo svečiu. Tačiau tai buvo rytietiška klaida ir Izmailas baigė savo dienas sul- tono rūmų Saltuose pogrindžiuose, nebe- matydamas saulės ir linksmybių.

Pro kajutės nesandarias sienas vis dar skraba falšyvi mandolinos garsai. Kaip ir Izmail Pašos gyvenimo blizgesys.

Saidas, Izmailas ir Ferdinandas de Les- seps, — tai trys vardai, fantastiniai, margi, be kurių, gal, ir šių naktį neplauktumei pro šias dykumas. Šie vardai lyg žuvėdros lydi mus, lėtai besistumiančius kanalu, link paskutinės jo stoties Port Suez'o. Mo- hamed Said Paša — nutukęs berniukas, tė- vo verčiamas kasdien dvi valandas karsty- tis burlaivių stiebiais ir virvėmis, kad nu- mūštų svorį, slapta nubėgdavo pas pran- cūkus ambasadoriaus sūnų Ferdinanda, ku- ris savo svečią vaišindavo mėgiamiausiais makaronais, tėvo griežčiausiai draudžia- mais. Vieniame prancūzų ambasados balu- je kažkas nudžiūvęs brangius indus. Visų europiečių akys nukrypo į jauną Egipto kariuomenės leitenantą Mahomed Saidą, tačiau ministeris Lesseps šį nemalonumą likvidavo labai taktingu būdu, nors ir tik- rasis kaltininkas taip ir buvęs nesurastas. Ir tik maždaug po dvidešimties metų Les- seps, remontuojamas naujai pirkto ūkio trobesius Prancūzijoje, išgirdęs, kad Maho-

med Saidas paskelbtas vicekaralium, min- ties greičiu atsirado Kaire pasveikinti sa- vo jaunystės draugą, kuris jį labai šiltai priėmė ir pakvietė dalyvauti karinėje eks- pedicijoje į Libiją. Iškilnių triukšmės Fer- dinandas tylėjo, laukdamas intimesnės progos atverti savo didžiajam sumanymui. Ir tą tylą surado jis Libijos dykumoje, ka- raliaus palapinėje, pro kurios angą mirgė- jo žvaigždėtas Afrikos dangus. Ferdinandas, prieš ryždamasis svarbesniam žygiui, pasi- teiraudavo dangaus ženklų, ar apsimokės vargas. Išvakarėse dangaus orakulas buvo kuo palankiausias: spindėjo vaivorykštė, nusigiedrijo. Sukaupiai išklauses Ferdi- nando aistringą ir drauge logišką kalbą, vicekaralius atsakydamas pradėjo šiais žodžiais: „Esmi visiškai įtikintas...“

Be to, reabilituojantis prieš General Stewart plaukiančias uosves, — kurios čia kartais ne su deramu orumu esti nušvie- čiamos, — reikia priminti Lesseps'o uosvę Madame Delamalle, kuri, neįtikėtiniausiu būdu, buvo entuziastingojo inžinieriaus ge- rasis angelas, guodėda nesėkmėse, džiūga- toja sėkmėse.

Ir apyryčiais, įmetę inkarą Port Suez'o vandenynė, baigiame kelionę. Baigiasi ne- trūkų ir kanalo koncesija. Tai bus 1969 metų lapkričio 17 d. Tuomet Lesseps'o kū- rinys bus gražintas Egipto vyriausybės nuosavybėn, sumokant bendrovei už visus

15

kanalo įrengimus ir turtą. Ar Egipto vy- riausybė po 19 metų turės pakankamai stambesnių banknotų už visa tai sumokėti, — ne mūsų reikalas. Laivininkai sampro- tauja, girdi, jei tais metais laivų judėji- mas bus menkas, Egiptas galės vėl prail- ginti koncesiją kanalo bendrovei. Tai irgi ne mūsų reikalas. Mūsų reikalas dabar, štai, krantinėje žiogsančių/bendrovės rū- mų buhalteriams sumokėti po 8 šilingus už galvą (mano šeimai — sv. sterl. 2). Pa- galiau, ir tai ne mūsų reikalas, nes už vi- sus sumokėjo IRO. Nors ir Kanalo sutar- ties (kuria pasirašė Anglija, Vokietija, Austro — Vengrija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Olandija, Rusija ir Turkija) pir- masis punktas sako:

— Suez'o jūrinis kanalas bus visuomet laisvas ir atviras kaip karo taip ir taikos metu kiekvienam prekiniai ar kariniui lai- viui, be skirtumo, kokia vėliava jis plauk- tų.

VII. Bibliniuose vandenynse

Port-Suez'e atsikvėpęs General Stewart 22 kovo rytą nusipylė nuo inkaro ir gaiviai supludeno visomis mašinomis, o mums iš-ėjus į dėjį atsiskleidė vaizdai, kurie, atrodo, buvo ne kas kita, kaip tik ką nutradtko sap- no tęsinys. Mes plaukėme pilnu garu Suez'o įlankos, vadinasi, jau Raudonosios Jūros vandenimis, kurie, deja, buvo ne raudoni, bet gaivinaimai žali, apdriakyti sniegalčiais putų neriniais. Tikiai afrikiniame įlankos krante El Qalala kalnynų šlaitai, subridę į vandenį, musė akis sodriai raudonai atšvais- čiais.

Antrame įlankos krante. Sinajaus pusiasa-

lyje, pro rūkus kartkartėmis išsivystydavo nesugaujami bruožai kalnų, kurių nugara buvo lygi kaip stalas, o ligi tenai nieko da- giau nebuvo, kaip dykuma El Tih, vadinasi, klajojimų tyrilaukiai, dabar, iš ryto, balti lyg drobėmis iškloti. Rūkas šiose padangėse toks peršviečiamas, kad nepajėgia sulaukyti sau- lės spindulių srovės, kuri dabar galingai lie- jasi ant smėlio jūromis, jog net sunku at- merkti miego sulipintas blakstienas. Atrodė, čia daugiau šviesos, negu visai giedrų rytą. Tačiau El Qalala staigumų šlaitai vakaruose nepasiduoda šiam baltam tvaskesniui ir riog- so įgimtai raudoni ir, kaip toki, nepriklaus- omi nuo permainingo šviesų žaismo.

Grafiškai kalbant, Raudonoji Jūra yra pa- naši į bekuprę sraigę, kurios uodega įmerk- ta į Indijos vandenyną, o galva su dviem ra- geliais įbėsta į Egipto — Sirijos smėlynus. Vienas ragelis yra Suez'o, o antras — Aka- bos įlanka, kurių tarpus užplodo Sinajaus pu- siasalis. Čia labai vietoje lietuvių mįslė: gal- va džiūsta, kojos pūsta, šonas šyla, šonas šąla. Netikslingas tiktai tas, kad Raudono- sios Jūros sraigės abudu šonai šyla įsiterpę tarp Afrikos ir Arabijos, kurių nė viena ne- nusileidžia nei karščiais, nei sausromis.

El Tih dykuma dabar tyli, net per geriau- sius Zeiss'o žiūronus (vežamus parduoti aus- tralams ir po to namui nusipirkti) negalima pastebėti jokių gyvybės ženklų, nors pro čio- nai eina antras didysis karavany kelias, ku- riuo traukia Islamo maldininkai į Meką. Iš čia, iš kur tik ką išplaukėme, taip pat pa- gelia bures pilgriminiai laivai dhow's, i ku- riuos sukėmšama šimtai Alah'o davatku, ne- turinčių dėnyje vietos net vienai kojai pas- tatyti, pakeliui į Arabijos uostą Jidda Čia

DIDYSIS VARPININKAS

FRAGMENTAI IS VINCO KUDIRKOS GYVENIMO (1858. XII. 31 - 1899. XI. 16) JO 50 METU MIRTIES SUKAKČIAI PAMINĖTI

— Pranašas, *) — jau lietuviškai pamanė susidomėjęs „Aušra“ ir atidžiai ją skaidydamas.

„Aušra“ jam padarė didelį įspūdį. Jo skepticizmas, linkimas visur ieškoti silpnųjų vietų, nebegalėjo nebeįspūdinti, kad tai ne vaikų žaidimas, bet pasiryžėlių žmonių sunkus darbas. „Aušros“ skelbiamos patriotinės idėjos lyg stiprios šviesos spinduliai nesulaikomai skverbėsi į jo širdį ir ten darė perversmą. Ką tuo metu Vincas Kudirka išgyveno, po dešimties metų „Tėvynės Varpuose“ prisimena šiais žodžiais:

— Emiau skubiai vartyti „Aušrą“ ir... neprisimenau jau visko, kas su manim paskui darėsi... pamenu, kad atsisotau, nuleidau galvą, neįsijaudinęs pakelti akių ant sienų mano kambarėlio... — rodos girdėjau Lietuvos balsą, sykiu apkaltinantį, sykiu ir atleidžiantį: O, tu paklydėli, kur iki šiol buvai?

Paskui pasidarė man taip graudu, kad apsiukniau būsiu ant stalo apsiuvertęs. Gaila man buvo tu valandų, kurios nesugrąžintinai išbrauktos tapo iš mano gyvenimo, kaip Lietuvio, ir gėda, kad taip ilgai buvau apgailėtinas pagėdėliu... Po tam pripildė mano krūtine rami, smagi šiluma, ir, rodos, naujos pajėgos pradėjo rasti... Rodos, užaugau išsiskirti, ir ta pasaulė jau man peranksta... Paputau save didžiu, galingu: pasijutau Lietuvos esąs... („Varpas“ 1893 m).

Tapęs susipratęs lietuviu Vincas Kudirka jaučia savy naujų kūrybinių jėgų, daug masto ir svarsto, kaip čia prisidėti prie lietuvių tautinio darbo, kad savo tautai kuo daugiausia naudotų atneštų. Bando lietuviškai rašyti eilėraščius. 1885 m. parašo satyrinę pasakelę „Dėl ko žydai nevalgo kiaušienos?“ ir pasiūnia ją Marijampolės gimnazijai.

*) Pradžią žiūr. 36-37 Nr.

Mūsų kalbos senumas ir kitkas

(Atkelta iš 3 psl.)

briedį ragu? ... Kokios gražios pas tave akys! ... Tokių pasakymų jau daug girdim. O ko! ... Jei rusai, lenkai ir kiti gali, tai ir mes... „Kalba žmogui tarnauti, o ne žmogus kalbai yra.“ (Iš p. Alg. Greimo str., Liet. Nr. 26/27.) Galėtume pasakyti: ir vokiečiai — žmonės (yra); jie už mus gal ir kultūringesni (yra). Bet tas jų yra galė sakinio mums vis dėlto nepriimtinas. Mes paprasčiau ir sąmoningiau kalbam: Ona — gera žmona; pikdagiis dygus; velnias raguoatas. Be jokio yra.

Svetimybų, ypač sintaksės svetimybų, visais būdais turime vengti.

Kaip gi aptarti mums savo kalba mokslines sąvokas? Bet kodėl mes turime manyti, kad prieš tūkstančius metų jokių sąvokų aptarinėti nereikėjo? Ar tik technikos amžiuje tėra galvoti žmonės? O pasižiūrėkim, kokiais gudriais posakiais kalbėjo Dovydas, Saliamonas, Jeremijas, Vedų autorius (ar autoriai), graikų Homeras, Platonas, Aristotelis. Ir mūsų pačių dainų ir patarlių autoriai ne bet kaip kalbėjo. Ir dabar dar (tremtyje) pasikalbi su kuriuo kaimo žmogum, tai tik suprask, ką sako: „Inteligento“ ir žodynas, ir sintaksė, ir visa gražbylystė nuplunka prieš to paprasto kaimo žmogaus. Jei mes nesuįsigaudom savo kalbos lobynuose, nemokam kur reikia tautiečių įprastomis savokomis reikšti savo mintis.

visi šie, Vokietijos ritinė jaučiamas galvas, spekuliuojant savo tėvu ir motina, kaip ir mokyčiausi bibliškai, žydai bei krikščionys, nes niekas nieč nieko nežino, kur izraelitai perbrido Raudonąją Jūrą, kad galima būtų toj vietoj įmūryti stulpą su parašu turistams: — Štai, gerbiameji, čionai...

Senajame testamente surašyti vietovardžiai nieko nebesako šių dienų geografams, tikta rašto rabinai maždaug sutaria, jog tai įvyko kažkur aukščiau Suez'o miestelio, kur biblišiais laikais buvęs dar Raudonosios Jūros tėsiny. Girdi, tai galėję įvykti dėl to, kad Mozė pataikęs atoslūgio metą, o faronui į akis ėmęs pūsti rytų vėjas, užpušdamas lemtąja potvny. O atomo specialistai galvoja, kad Mozė jau žinojęs sunkiojo vandens paslaptį ir iš jo jūroje padaręs pastovias sienas abiejose praejimo pusėse. Tačiau kiekvienas stebūklas yra kaip ta nepažįstamoji gražuolė, kurią arčiau pažinus, gali paaiškinti visa eilė nemalonių, pavyzdžiui, kad ji miegodama knarkia, valgydama per garšiai čepsi, šokdama mina ant kojos ir t. t.

Kaip ten bebūtų, bet ši rytą ir kajutės grindis planant, ir pusrūčių valgant, ir matant rūgštį kaip devynias pėtnyčias IRO palydovo veidą, neatpažindami nė akimirka iš tų jaunystės girdėtų pasakojimų, tikybės pamokų, bažnytinių paveikslų. Per ilgus metus privinčkę pasamonėje vaizdai, dabar srovėna nesulaikoma tekme, nelaisdami atplėsti akių nuo klajojimų dykumos, ieškant exodo pėdsakų. Ir ilgainiui pradėti keltis iš nuodėmingų puikybės, girdi, štai ir aš čionai, kur vaikščiojo patsai Viešpatis, barstė maną ir kurapką, barėsi ir mokino.

Mozė ilgai priešinasį savo Dievui, prabi-

nazijos lotynų ir lietuvių kalbos mokytojų Petriui Kriaučiūnui. Sis ją skaito klasėje per lietuvių kalbos pamoką ir vėliau pas pasiūnia „Aušros“ redakcijai, kuri 1886 m. „Aušros“ šeštajame numeryje ir išspausdina. Tuo būdu Vincas Kudirka, su „Aušra“ atgijęs, įsiriškia ir į aušrininkų eiles.

Daug laiko bei triuso reikalaujančios medicinos studijos universitete ir per dieną kelii valandų sugaišimas pragyvenimui lėšoms užsidirbti Vincui Kudirkai neleidė plačiau įsitraukti į visuomeninę veiklą. Į visuomeninę veiklą jis neįsitraukė dar ir dėl kitų priežasčių: lietuvių, su kuriais galėtų tautiškai veikti, Varšuvoje buvo nedaug, o su lenkų patriotais jam jau buvo nebeįmanoma. Lenkų patriotų veikla prieš rusų valdžią dėl savo tautos laisvės, ji, be abejo, domino, ją atidžiai sekė, iš jos kai ką naudingo savo tautai ir mokė, bet joje nebedalyvavo.

Vinco Kudirkos Varšuvoje studentavimo laikais smarkiau pradeda reikštis proletariatas su savo socialistine pasaulėžiūra ir kovos su kiais, nukreiptais prieš caristinę režimą. Lenkijos proletariato vadovybės eilėse buvo ne tik buržuazinio elemento, bet ir kilmingųjų bajoraičių, kurios ten patraukė bekompromisinę kovą prieš Lenkiją pavergsį Rusijos carą ir jo nekenčiamą režimą. Materializmas ir socializmas studentų tarpe madingi mokslai. Kas juos neigia, tas trūkdo visuomeninę pažangą, tas esąs reakcionierius, atžagareivis.

Varšuvos universiteto studentas Vincas Kudirka taip pat negalėjo išvengti materializmo bei socializmo pagundų. Domėjosi materialistine pasaulėžiūra, nors materialistų niekad nebuvo, simpatizavo kiek socialistams, ir tos simpatijos jam brangiai atsiėjo. Per savo studijų draugą, medicinos studentą Gabrielį Oleškevičių, ūkininkaitį, kilusį iš Naujininkų kaimo, Kalvarijos apskrities, suėjo

tai dar negalim teigti, kad tos kalbos mums nepakanka.

O ir nesakau, kad kalbai nereikia progreso. Būtinai reikia. O ir nestovėjo ji niekada ant daikto. Per šimtus ir tūkstančius metų progresavo. Paprasti, nemokytai žmonėliai kūrė ir tobulino. Kodėl mokyti juo labiau negalėtų to daryti? Prašom, laukiam. Geras pastangas ir gerus darbus fauta priims.

Ar verta mums didžiulius savo kalbos senumus? O kodėl ne, jeigu ji iš tikro sena? Kad nėra mūsų kalba tiek sukurta literatūros, kaip francūzų ir nauja anglų kalba, tai čia ne mūsų kalba kalta. Kitąsyk A. Baranuskas vienam mūsų kalbos niekintojų įrodė, kad lietuvių kalba tinka poezijai rašyti. Kas nors galėjo įrodyti, kad ji tinka ir įvairiems mokslo veikalams rašyti, tik reikėjo genialaus lietuvių ir mokslininko. Pagaliau ar naujos (suskolintos?) kalbos angla daugiau kultūros ir civilizacijos sriyje yra sukūrę veikalų už senesnės kalbos francūzus? Ne kalba kuria veikalus, bet žmogus, talentas, genijus.

Tokių minčių man sukėlė Lietuvoje Algirdo J. Greimo str. „Lietuvių kalbos senumas ir jaunatvė“. Nesijautiu betgi galįs jam oponuoti, tai ir kiti jo iškelti klausimai lieka mano neliesti. Tam reikia kalbos (ir kalbų) žinovo. Aš tesu eilinis tos srities skaitytojas, kuriam betgi labai rūpi gimtosios kalbos problemos.

Girmantas.

į artimesnius santykius su slapta Lenkų Socialistų Partijos „Proletariat“ kuopele. Sios kuopelės narys Juozas Razumėičikas, kilimo rusas, paprašė Vinco Kudirkos hektografavimui perrašyti dalį Markso „Kapitalo“. 1885 m. J. Razumėičikas parašė Vincui Kudirkai raštelį, kad jis atsiųstų perrašytąją Markso „Kapitalo“ dalį. Tu pat metu, rugšėjo 18 d. nakčia pas Vincą Kudirką žandarai padarė kratą, kurios metu rado raštelį su parašu „Jeden z kolegow“, įspėjantį apie kratą. Tuo remiantis Vincas Kudirka buvo suimtas ir apkaltintas priklausęs slaptai socialistų organizacijai. Taip pat buvo suimti G. Oleškevičius, J. Razumėičikas ir kiti. Juos visus įdavė Razumėičiko motinos iš pasigailėjimo priglaustas „proletaras“, kurio iš tikrųjų būta rusų žandarų šnipu.

Tu pat metų rugsėjo 27 d. Vincas Kudirka tardomas pareiškė: Kartą pas jį užėjęs vienas iš jo draugų, Gabrielius Oleškevičius, ir, žinodamas gražiai rašant, prašęs chemišku rašalu perrašyti sutrumpintą Markso „Kapitalą“ hektografavimui. Jis sutikęs ir prašęs duoti hektografuotąjį, kad žinotų, kaip reikia rašyti. Perrašęs tik 16 puslapių ir juos nusiuntęs Oleškevičiui. Jam perrašėjant užeidinėdavęs Razumėičikas ir kai ką tekste pataisydavęs. Tardytojo klausiamas, ar žinojęs, kuriam tikslui hektografuojamas jo perrašomas rankraštis, Vincas Kudirka atsakė nežinojęs, bet iš jo populiarios kalbos spėjęs, kad jis galėjęs būti skiriamas platinai. Dėl pas jį rasto raštelio, įspėjancio apie kratą, Vincas Kudirka paaiškino, kad jis būvęs parašytas buto šeimininkės dukters Anieles Artychowicz, balandžio pirmosios proga juokų dėlei. Per tardymą tą pat patvirtino ir kaltinamasis G. Oleškevičius ir liudininkė A. Artychowicz.

Tardymo duomenis neleidė Vincą Kudirką apkaltinti priklausius Lenkų Socialistų Partijos proletariat kuopelėi, tik jis buvo pripažintas pasižįstančiu su kai kuriais jos nariais, kai ką jiems padedančiu ir galėjusiu suprasti dalyvaujančiu prieš įstatyminiame veikime. Dėl stokos pakaltinamosios medžiagos, Vincas Kudirka po dviejų mėnesių iš Varšuvos citadėlės (kalėjimo) buvo paleistas, bet užtat iš universiteto pašalintas.

Jo nelaimės draugų likimas buvo daug skaudesnis. J. Razumėičikas, gatvėje jį suimant, bėgo, žandarų buvo pačiuptas, žiauriai sumuštas ir Varšuvos citadėlėje mirė. Jo motina buvo išstremta į Rytų Rusiją, o sesuo į Sibirą, kur jos abi ir mirė. G. Oleškevičius trejus metus iškalėjo Varšuvos citadėlėje, bekalėdamas susirgo kaulų džiova ir 1907 m. Zakopaneje mirė.

Vinco Kudirkos savo nusikalstamo darbo nesuktas išpasakojimas tardytojui rodo, kad jo dar nebūta brandusio konspiratoriaus ir prie nelegalaus darbo atsitiktinai patekusio. Dėstydamas tardytojui viską taip, kaip iš tikrųjų buvo, Vincas Kudirka sunkino būklę savo suimtųjų nelaimės draugų, kurie jiems primetamų kaltinimų grynės.

Zandarų krata, suėmimas, kalinimas ir tar-

LIETUVIUI reikalingas

REDAKCIJOS BENDRADARBIŠ

gerai žinąs kalbą ir galįs skaityti korektūras. Pageidaujamas asmuo, nesiruošias ir negalįs greit emigruoti. Pirmenybė mokantiems svetimas kalbas. Rašyti, pridėdant trumpą curriculum vitae; LIETUVIS, (13 b) Memmingen, Postfach 2.

dymai, pašalinimas iš universiteto Vincą Kudirką smarkiai sukrėtė tiek fiziškai, tiek dvasiškai. Išėjęs iš kalėjimo, neteko savo senųjų draugų. Jo santykiai su lenkais atšalo. Lenkai dabar į jį žiūrė su nepasitikėjimu, o kai kurie ir įtaria: gal ir jis rusams tarnaujas šnipas. Kalėjimas galutinai sutraukė jo ryšius su lenkais.

Vinco Kudirkos sveikata iš prigimties nepersistipriausia. Iš anksti mirusios motinos buvo paveldėjęs palinkimą džiovai. Per ketverius studijų ir nuolatinio darbo metus jo sveikata gerokai pašlėjo, o Varšuvos citadėlė ją palaužė: ten jis susirgo džiova. Išėjęs iš kalėjimo, prieš akis neišaiškėtiis ir sunkios materialio gyvenimo sąlygos. Ieškodamas būdų grįžti į universitetą, Vincas Kudirka palieka gyventi Varšuvoje. Verčiasi kaip įmanydamas. Gyvena iš privačių pamokų ir atsitiktinių uždarbių. Su lietuviu Paulausku sudaro kvartetą ir grieždami uždarbiauja.

Bet gi tuo metu Vincui Kudirkai svarbiausias dalykas — kuriuo nors būdu grįžti į universitetą. Ką jis veiks nebaigęs universiteto? Dirbti kur įstaigos raštinėje ar mokyti dvarininkų vaikus — nevilioja darbai. Pagaliau, nebaigęs universiteto, neįsigijęs gydytojo diplomo negalės savarankiškai gyventi Lietuvoje ir dirbti savo tautai. Šimtus projektų Vincas Kudirka apsvarstė, kaip vėl grįžti į universitetą. Daug kartų varstė duris įvairių įstaigų, bet viskas veltui: kelio grįžti į universitetą, atrodo, jau nebėra.

1887 m. Varšuvoje laukiamas atsilankant Rusijos caras Aleksandras III-sis. Vincui Kudirkai į galvą sauna drasi mintis: o gal pavyks? Carui važiuojant Varšuvos gatvėmis, jų abi pusės taip tankiai apstatytos carui ištikimos ir budrios policijos, žandarų ir šnipų, jog, rodos, ir uodas pro juos negalėtų pralisti. Tik staiga pro jų tarpą lekia kaip kulka vikrus vyrukas ir kažką meta į caro karietą. Persigandę žandarai jį čiumpa, bet tuoj palengvėjusia širdimi paleidžia: jis į caro karietą metė ne bombą, bet voką su prašymu. Tai buvo Vincas Kudirka. Jis pas-

kutinį žygį darė grįžti į universitetą — moklankiai prašo reakcionieriaus caro į jį priimamas. Jo žygis buvo sėkmingas: po kelių dienų žandaras pranešė, kad jis galįs į universitetą grįžti.

Pastarieji penkeri metai Vincui Kudirkai gausūs stipriais išgyvenimais. Per tą laiką jam teko daug vargti ir kentėti. Keitėsi iš pagrinčių jo pažiūros, kito ir būdas. Dingo jo išdidumas, pasidarė dar tylesnis, švelnesnis, labiau susimąstęs. Tuos jo būdo bruožus pastebėjęs kunigas Kolyta, ryžos jį sutaukinti su tėvu. Pakalbino važiuoti į Paežerius. Vincas sutiko.

Po dešimties metų Vincas Kudirka pirmą kartą aplankė Paežerius. Tėvui grįžo sūnus palaidūnas, broliams seserims mylimas ir niekad nepamirštamas brolelis. Vincas po dešimties metų tėviškės vartus peržengęs sujaudintas. Širdis, rodos, krūtinėje nebetilpo, nesulaikomos džiaugsmo ašaros pludo. Su tėvu pasisveikino šaltai, o su kitais namiškiais išsiibučiavo, išsimylavo. Po to vaišės.

Vincas už stalo sėdi tylus, su tėvu nekalka. Vieno ir antro pyktis dar neatsilūgęs. Jau laikas ir atgal grįžti. Vincas važiuoja su kunigu Kolyta, nepasilieka tėviškėje paviestė. Jam su visais atsisveikiant, Joneška pradeda verkli.

— Joneškut, kas tau? Ko verki? — apsiukabina jį klausia Vincas.

— Kaip aš neverksiu, kad tu vis neparvažiuoji. Dabar išvažiuosi, ir mes tavęs daugiau nematysim, — kalba susigraudinusi Joneška.

— Kaip gi aš parvažiuosiu, kad tėvas mane nekentia, — su širdgėla atsako Vincas. Motiejus Kudirka kalbėjosi su kun. Kolyta, bet Vinco žodžius girdėjo. Jie sėminkštino senio širdį.

— Ką tu, Vincuk, niekus kalbi, argi aš tavęs nekentiu? Tu mane niekini, — aiškina Motiejus, braukdamas ašaras.

Vincas jam nieko nebeatsako. Atsisveikindami pasibučiuoja ir tuo, rodos, dešimtį metų trukęs tėvo ir sūnaus pyktis baigiamas.

Ir sugaudė Varpas

Kad rytą saulė spindulių pirmiausia Apreiškė žemei tekėjimą savo, Užgaudė Varpas Iepimu aiškiausiu, Tartum įsiai žmogaus lūpas gavo: Kelkite, kelkite, kelkite, kelkite...

V. Kudirka

Po daugelio metų klaidžiojimo grįžęs į savo tautą Vincas Kudirka pasiryžo jai aukoti visas savo pajėgas. Ką ir kaip savo tautai veikti, jam buvo aišku. Pats „Aušros“ paskatintas prie tautinio darbo, Vincas Kudirka suprato didelę periodinės spaudos reikšmę mūsų tautai.

„Aušros“ metu lietuvių tautinis atgijimas jau buvo tiek gausus bei stiprus, jog gausėjančiai lietuviškai šviesuomenei be savo jo laikraščio gyventi atrodė nebeįmanoma. 1886 m., daugiausia dėl lėšų stokos sustojus „Aušrai“, aušrininkas Martynas Jankus 1887 m. vasario mėn. pradėjo leisti „Garšą“. Jo amžius buvo neilgas. Po aštuonių numerių nutylo. „Garšas“ neturėjo nei savo programos, nei patyrusio redaktoriaus, nei bendradarbių. Tais pat metais rugpjūčio mėn. pasirodė „Šviesa“, leidžiama daugiasia kunigų lėšomis. Ją savo raštais rėmė Maskvos universiteto lietuvių studentai. Betgi ir „Šviesa“ neturėjo aiškos programos, buvo blanki, joje pasitaikindavo obskurantiškų rašinių, kurie kiek labiau pra-

silavinčius skaitytojus piktyndavo. Jau buvo nepatenkinti ir Maskvos universiteto lietuvių studentai.

Minėtų laikraščių toks trumpas amžius buvo ne vien tik dėl finansinių sunkumų, bet ir dėl to, kad nei vienas jų neturėjo kiek stipresnės visuomenės atramos. „Aušroje“ prasidėjęs ir netrukus išryškėjęs ideologinis visuomenės susiskaldymas būtinai tokios atramos reikalavo. Anais laikais laikraštį pradėti leisti galėjo ir vienas entuziastas, tačiau jam išlaikyti jau būtinai reikėjo organizacijos. Tą puikiai suprato Vincas Kudirka.

Tautiškai ir kultūriškai atgyjančiai Lietuvai truko organizuoto veikimo. Jei ir buvo viena kita draugija, tai ji buvo itininio pobūdžio, negausi, ir jos veikimas nesiekdavo toliau savo parapijos ribų. Stiprėjant tautiniam susipratimui, savaime mezgėsi lietuvių organizacinis gyvenimas ir veikimas. Varšuvoje studijuoją lietuviai įvairiomis progomis susirinkę, į savo tarpą pasikviesdavo kitus, ten gyvenančius lietuvius, vaishindamies ir pramogaudami, nepamiršdavo ir savo tautos reikalų. 1888 m. per užgavėnias studentas Jonas Gaidamavičius, kuris buvo vedęs ir gyveno su šeima, pasikvietė kolegas lietuvių studentus ir kelis pažįstamus Varšuvos lietuvių blynų (Bus daugiau)

A. Merkels

na, tvirtovę, kur apsigyveno nešukuotbarzdžiai, nuskurę graikų vienuoliai, atitremti iš Athos kalno už visokius nusizengimus vienuoliškiems nusistatams. Dievobaimingasis imperatorius šioms vargšams aptarnauti atsiuntė iš Romos vergų. Katerina, račių globėja, Aleksandrijos patricijų mergelė, Maxencijaus persekiojama dėl krikščionybės, pasilepia Sinajaus kalnynuose. Imperatorius špiegą ją atgabena į sostinę, pririša prie rato, apkaišyto aštriai išgalastais peiliais, o po to budeliai pradeda darbą. Tačiau peiliai, užuot įsipoję į patricijos gležnų kūną, išlaksto į šalis, nužudydami imperatoriaus budelius ir teisėjus. Kažkokiu būdu sėkmingai nukirtus jai galvą, šventosios kūną angelai, giedodami aleliujas, nunešė vėl į Sinajaus kalną. Sv. Katerinos palaikai čionai buvę surasti 8 šimtymetyje.

Tie apsišvėję vienuoliai, šv. Katerinos palaikų saugotojai, girdi, nelabai susirūpinę šventos vardo iškelimu, bičiuliaujasi su mahometonais, net gi jiems pritraukti sugalvoję akmenį su Mahometo pėdos įspaudu. Justiniano atsiųstų vergų palikuonys priėmė islamo tikėjimą ir dabar, girdi, teatina į vienuolyną dykai pavalgyti pagal šios įstaigos tradiciją.

I pavakarius saulė dar pikčiau tvieskiasi į šiuos baltai auksinius paplūdimius. Monasticizmo laikais atsiskyrėliai labai mėgo šias vietas, ypač stulpiniai ir urviniai, kurios taip mylėjo Anatole France ir Hermann Hesse. Urviniai dar pusė bėdos, bet kaip tie šventuoliai galėdavo dėsimtečius išsivėsti kaitroje ant stulpo; sunku suprasti pačiam nestovėjus.

(Bus daugiau)

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Nufilmuotas Oskinis

Koks retas Lietuvoje, grįžęs iš Vakarinių Vokietijos zonų lietuvis! Tokį „repatriantą“ pirmiausia pasigauna propagandos įstaigos, liepia jam kalbėti per radiją, rašyti laiškus, pagaliau, nufilmuoja. Jau esąs pagamintas net specialus filmas tremtiniams, kuriame pavaizduota daugelis repatrijavusių. Jame labai „garbingą“ vietą užima žurnalistas V. Oškinis, Jono Simkaus Antano Venclovos, Vališūnienės ir kt. draugystėje. Rodoma repatrijavusių Kipro Petrausko žmona, Silvija Kaičiūtė ir kt.

„Laudies priešas“

Kiekviename numeryje „Tėvynės Balsas“ skiria nemažai vietos tremtyje gyvenančių lietuvių politikų bei visuomenininkų kompromitavimui. 9-ame numeryje šis „garbės“ teko prelatui Krupavičiui. Ypatingai smarkiai jis puolamas už žemės reformos pravedimą.

IR STALINAS TURĖS CHRONOMETRA

Sveicarij darbininkų partijos (komunistų) Ženevos skyrius nutarė Stalino 70 m. sukakties proga jam pasiūsti auksinį chronometrą.

Is 2 D. karo slaptųjų archyvu

Du nereikšmingi vyrukai

Vokiečių radijo sekimo tarnyba jau eilę mėnesių pastebi rusų partizanų siųstus, dirbančius vokiečių užfrontėje. Nežiūrint jų gausumo, per daug dėmesio į juos nekreipiama, nes jie tegali būti tik lokalinės reikšmės. Eilė siųstųjų veikia Lenkijos teritorijoje. Jie priklauso lenkų pogrindžiui ir palaiko ryšį su egziline vyriausybe Londone. Ir jie nėra pavojingi. Bet vis dėlto visi šie siųstuvai atakliai medžiojami ir nemaža jų sugaunama.

Į pietryčius nuo Varšuvos, miškų ir pelkių srityje, staiga pastebimas siųstuvų, palaikęs nuolatinį ryšį su Maskva. Kažkas keista. Ko nori šis siųstuvų, save vadinąs RK2, įsikūręs tokioje vietoje, kuri karinių požiūriu rusams yra visiškai nereikšminga? Vienai sekėjų grupei įsakoma siųstuvą sugauti.

Balandžio 30 d. Salzburge Hitleris susitinka su Mussoliniu. Jis reikalauja šio talininko, kad šis į Rytus siųstų ko daugiau pagalbinį divizioną. Tačiau Mussolinis šį kartą kietas. Jam reikią kariuomenės planuojamam įžygiavimui į Egiptą. Gana silpnas, palyginti, nuobiras jis pasijūcia ir Rusiją.

Užtat juo smarkiau rieda į Rytus vokiečių transportai. Saucuklis įsako mobilizuoti darbo rezervus. Iš fabriku išranikojami visi tinkami vyrai. Įvedama darbo prievolė jaunuoliams ir moterims. Ir paskutinis kovingas vyras turi būti atpalaiduotas frontui.

Traukinių judėjimas per okupuotąją Lenkiją pasiekia kulminacinį punktą. Transportai rieda dieną ir naktį. Gabenama kariuomenė, tankai, artilerija, nauji ir naujausi ginklai. Ir apie kiekvieną transportą vėliausiai per 24 valandas žino Maskva.

Balandžio 15 d. pradeda darbą sekėjų grupė, kuriai pavesta sugauti RK2. Po ilgo vargo jai pavyksta nustatyti, kad siųstuvą turi veikti Varšuvos-Liubliuno-Radomo trikampyje. Per tą laiką užregistruojama 410 pranešimų. Pamažu siaurinant sekimo plotą, pagaliau pirmomis gegužės dienomis pavyksta nustatyti namą, iš kurio pranešimai perduodami. Jis sekamas. Nustatoma, kad jame gyvena du vyrai, kurie verčiasi laikrodininko amatu. Vienas iš jų kas antrą vakarą nueina į geležinkelio stotį, kur tūla moteris jam įteikia laikraščių pluoštelį.

Kitą naktį namas apsuptas. Abu vy-

(Pabaiga iš pereinamojo numerio)

Kardinolas negalėjo dokumento iškaityti. Jis nežinojo, kas jame parašyta, tačiau po 64 val. kankinimo jis pasirašė.

Po pasirašymo jis negalėjo atsikelti. Du sargybiniai pakėlė sustyrusį kūną nuo kėdės ir nunešė į kambarį. Profesorius Carsonas atėjo su gydytoju. Kardinolas buvo nuręngtas ir dviejų žandarų apiplautas. Visą laiką jis gulėjo tarytum be sąmonės. Buvo atnešta kiek sriubos ir bulvių košės. Pats Gersonas jį pamaitino. Po to gydytojas davė jam svirkštą po oda, kurį turėjo pasekti dar daug kitų, ir paliko vieną.

17 val. kardinolas gulėjo lyg negyvas. Naktį budintis karininkas pakvietė gydytoją ir pranešė, kad kalnys nemiega — jo akys esančios atdaros, kūnas sustyręs. Gydytojas, apžiūrėjęs kardinolą, pareiškė karininkui, kad jo susirūpinimas esąs be pagrindo. Kalnys, nepaisant atmerkų akių, gliai miegąs. Jis atsisąs.

Ir ištikrųjų. Kardinolas kūnas vėl atsigavo, tačiau siela, kuriamė jį gyveno, buvo sužalota.

rai suimami. Po ilgo ieškojimo randamas siųstuvų ir šifro knyga.

Prasideda karštingas darbas. Reikia atšifruoti 538 pranešimus. Tuzinas vyrų dirba dieną ir naktį. Mislė pamažu pradeda aiškėti. Pranešimai nušviečia vokiečių pasirošimus 1942 m. vasaros ofenzyvai. Kiekvienas transportas tiksliai užregistruotas ir praneštas „centrinėi“. Net kiekvienas sutrikimas dėl sabotažo ar kitų priežasčių, transporto nukreipimas kitu keliu smulkiai užregistruotas. Smulkiai ir aiškiai nurodyta kiekvieno transporto sudėtis. „Centrinė“ už nepilnus 2000 dolerių gavo išsamias žinias apie visus vokiečių pasirošimus.

Iki gegužės 10 d. atšifruota daugiau kaip pusė visų Arcošynsio paruoštų ir Meyerio perduotų telegramų. Dar tą pačią naktį pranešama vyriausiajai būstinei, kad visas pasirošimo planas išduotas.

Kitą dieną iš vyriausios būstinės gautas reikalavimas suteikti smulkesnių žinių. Po poros dienų, baigus atšifravimo darbus, pranešimai atžymimi žemėlapy. Viskas aišku be jokių komentarų.

Maskva apie vokiečių pasirošimus žino jau nuo balandžio pradžios. Nutariama prieš pat pasirošimus pabaigą pradėti staigų puolimą ir visus vokiečių planus sumaišyti. Uždavinį atlikti pavedama Timošenkai. Iš anksto žinoma, kad didžiąją puolančiųjų armijų dalį teks paaukoti. Tačiau ši auka bus prasminga, jei vokiečių ofenzyvą pasiseks nustumti bent mėnesiu. Jau kartą toks nustumimas nebuvo vokiečiams naudingas. Praeitųjų metų istoriją norima pakartoti.

Feldm. von Bocka fronto ruože dirba keturias radijo sekėjų kuopos. Nuo balandžio vidurio jos visos sutartinai pranešinėja, kad prieš pusėje vyksta kažkokios permainos. Pagaunamų stočių skaičius didėja, nors jos ir santūresnės. Balandžio pabaigoje nustatoma, kad stočių skaičius jau dvigubai didesnis, negu kovo mėnesį. Tai reiškia, kad priešas tarp Valiuko ir Slaviansko sutelkę stiprius junginius. Von Bockas apie tai praneša vyr. būstinei. Tačiau ten ši žinia sutinka su dideliu pasitenkinimu. Jei rusai bandys paskutiniąsiais savo rezervais sulaikyti vokiečių ofenzyvą, tai katastrofa bus juo tragiškesnė.

Gegužės 10 d. radijo sekėjų kuopos pra-

Sekmadienį prieš pietus „Mindszenty pašalinimo komitetas“ vėl susirinko posėdžio. Generolas Peter, slaptosios policijos viršininkas, triumfuodamas paties Mindszenty prisipažinimą, tačiau Boldizsaras nurodė, kad mašinėlė parašytas dokumentas gali būti palaikytas suklasztotu: kardinolas jį turi savo ranka perrašyti.

Jis išdėstė ištisą planą to ranka parašyto prisipažinimo paskelbimui. Jo fotokopijos turi būti pateiktos pasaulinei spaudai, kartu su kitais „autentiškais“ dokumentais. Kai kurie tariami kardinolo rūmų rūšyje rasti dokumentai jau buvo paskelbti, kad paruošus visuomenę tolimesniam žingsniui: paties kardinolo prisipažinimui. Tokiu būdu jo kaltė pasauliui galėjo būti įrodyta dar prieš teismą.

Kardinolas atsibudo sekmadienį apie pietus. Jis pavalgė kiek sriubos, bulvių ir duonos. Skundėsi galvos skausmais ir kojų negalavimu, dėl ko buvo pašauktas gydytojas. Tačiau jam pabandžius vėl duoti svirkštą, kardinolas pasipriešino. Trys žandari ir budintis karininkas turėjo laikyti kardinolą,

neša, kad prieš pusėje viešpataujanti višiška tyła. Tai reiškia puolimą. Tačiau „vyr. būstinė“ galvoja kitaip.

Gegužės 11 d. baigiamos kovos Kryme. Vokiečių kariuomenė užima Kerčę. Milžiniškomis antrastėmis vokiečių laikraščiai trimituoja pirmąją tų metų didžiąją pergalę.

Kitam rytui auštant, Timošenkos armijos dviejose vietose pradeda pulti feldm. von Bocka ruožą. Ties Balakleja ir Slaviansku jos pralaužia vokiečių linijas, prasišleidžia kairėn ir dešinėn, pasiekia Barvenkovą ir Losovąją, puola Krasnogrado kryptimi.

Vokiečių pasirošimai išsprogdinami, prasideda bėgimas ir bandymai iš naujo suformuoti frontą. Pakyla vokiečių bombonešio eskadros. Ugnimi ir plienu iš oro nukertamos rusų tiekimo linijos. Padėti išgelbsti iš Charkovo srities pritrauktos divizionų. Vokiečių frontas smarkiai linko, bet neižū.

Po trijų dienų jau aišku, kad rusų jėgos yra peršilpos įvykdyti didesnį puolimą. Rusai dar galėtų atitraukti į rytus, nes pietuose, tarp Slaviansko ir Aleksandrovo, nauji vokiečių junginiai pradeda kontrpuolimą. Tačiau rusų divizionų kovą kaip pasitūsios: akiai puldinėja į visas puses, stengiasi viską sunaikinti, tačiau esti atmušamos arba pačios sunaikinamos. Jau žinoma, kad atakliai rusai kovoja, tačiau šį kartą galima kalbėti ne apie drąsą, bet įnirtimą. Kova, atrodo, vedama prieš visus logikos dėsnius.

Vyr. būstinėje konstatuojama: jei rusai, vietoj vykde tikslias apskaičiuotas operacijas, tęsia tokius ataklius savizudiskus puolimus, kurie gali baigtis tik išveržusių divizionų sunaikinimu, tai yra ženklas, kad einama prie galo.

Penkiomis dienomis vėliau įsiveržusios trys rusų armijos apsuptos. Į pietus nuo Charkovo prasideda milžiniškas katilinis mušis. Tada rusai dar bando prasiveržti, bet papildomi vokiečių junginiai vis kiedčiau užgniauzia replės.

Gegužės 30 d. mušis baigtas. Rusų armijų masė sunaikinta. Rusai neteko 1.250 tankų ir daugiau kaip 2.000 patrankų.

Be abejo, mušį laimėjo vokiečių junginiai. Remiantis ankstyvesnių metų praktika, vokiečių divizionų turėtų tuoj pat pradėti savo triumfo žygį Rytų kryptimi. Tačiau nieko. Palaipsniui atstatinėjamas gegužės 12 d. frontas. Paskui visame ruože išviešpatauja tyła. Kas atsitiko? Krymo pusiasalis, išskyrus Sevastopolį, vokiečių rankose. Laisvas likusias divizionas buvo galima tuoj pat patraukti į šiaurę ir sustiprinti ten stovinčias armijas. Sevastopolio tvirtovę galėjo laikyti apsupta ten stovintieji junginiai; vokiečių dešiniajam sparnui ji nesudarė jokio pavojaus ir niekad negalėjo tapti rusų ofenzyvos baze. Tačiau Hitleris įsakė pulti miestą.

Milžiniškos artilerijos masės buvo pritrauktos Sevastopoliiu paimti. Prasidėjo tokia ugnis, kurios nematė net Verdunas 1 D. karo metu. Subombarduotas kiekvienas metras žemės. Išistas keturias savaites tęsėsi šis mušis, panašus į ištisinį ugnies orkaną.

Liepos 1 d. ant žuvusio miesto griuvėsių suplevėsavo vokiečių karo vėliava. Jį užimant, buvo išsaudyta pusė metinės artilerijos sviedinių produkcijos. Speeras įsakė visų geležies rezervų mobilizaciją ir paskelbė atsiskaitimą ginklų ir šaudmenų produkcijai padidinti.

buvo laimėti du mušiai: Charkovo ir Sevastopolio. Kas laimėjo? Artilerijos šaudmenų rezervai sutirpo. Naujai ofenzyvai, kurią Timošenkos puolimas visiškai supainiojo, iš naujo pasiruošti reikėjo savaitių laiko. Vietoj gegužės 25 d. vokiečių armijos ją pradėjo liepos 4 d. Kaukazo ir Stalingrado kryptimi.

* Du vyrai, viena moteris, vienas radijo siųstuvai ir 2000 dolerių — to pakako kad vokiečių vasaros ofenzyva būtų nustumta šešiomis savaitėmis. Nors rusų trijų armijų atrodė beviltiškas puolimas ir beprasmiškas, tačiau iš esmės jis buvo vienas iš geriausių apgalvotų rusų operacijų viso karo begygy. Dviejų nereikšmingų vyrukų dėka,

kad gydytojas jam galėtų įleisti vaistų.

Netrukus po to atėjo prof. Gersonas ir kardinolą kalbino kaip vaiką. Jis jį ramino. Girdi, jis — Gersonas nesąs kalta dėl to, kas įvyko, tačiau pastelbėjo, kad tai, gal būt, esą pradžia to, kas kardinolą dar laukia. Poto smulkmeniškai nupasakojo kitiems kaltinamiesiems pritaikintus kankinimus. Savaimė aišku, niekam nesą rimto reikalo tuos kankinius išbandyti, tačiau nenorint kvotoje bendradarbiauti, kitaip elgtis nesą galima. Ir kadangi jis, Gersonas, kardinolui jaučias simpatijas, jis norėtų šį tą iš jo sužinoti.

Kardinolas atsakė, kad jis prieš savo valią gavo injekciją. Jis kalbėjo daug ir ilgai ir buvo labai sujaudintas. Gersonas jį ramino. Injekcijos sančios reikalingos, nes jis paskutinėm dienom daug ką pergyveno. Tos injekcijos jam padėsiančios atgauti jėgas, ir jis patariąs, pačiam jų reikalaoti, jei tik blogai pasijustų. Po to Gersonas išėjo.

Po pietų kardinolas gavo dar vieną injekciją; šį kartą jis nepareikšė jokio protesto.

8 val. vak. jis vėl buvo atvestas į kvotos kambarį. Jis buvo pasodintas prie rašomojo stalo, ant kurio gulėjo rašymo reikmenys. Generolas Peteris pareikalavo prisipažinimą perrašyti ranka. Kardinolas nieko neatsakė.

Po to 3 tardytojų grupei vadovaujas pulkininkas parodė kardinolui jo pasirašytą protokolą ir pradėjo jį garšiai skaityti. Kardinolas tuoj jį nutraukė, pareiškdamas, kad jis nieko panašaus nesakė! Pulkininkas toliau tęsė savo skaitymą. Kardinolas vis daugiau įjaučinosi ir stengėsi atsistoti, tačiau jis negalėjo išsilaikyti ant skaudančių kojų. Prieš akis buvo laikomas jo parašas, tačiau kardinolas aiškino, jo nepažįstas ir negalys aiškiai įžiūrėti.

10 val. jis vėl buvo pastatytas veidu į sieną. Jam toliau buvo skaitomas protokolai. Kiekvienas sakiny garsiai kartojamas. Besikeičia sargybiniai jį jau mokėjo mintinai.

Po 13 valandų, sekantį rytą apie 11 val., kardinolo „prisipažinimas“, jo paties ranka perrašytas, buvo perduotas generolui Peterui.

Dvi dienas kardinolas galėjo džiaugtis ramybe; jo kojos buvo gydamos. Trečiadienį vėl buvo pradėta jį tardyti pagal iš anksto sudarytą planą: du kryžminiai tardymai po tris valandas, su trijų valandų pertrauka, kurių metu kardinolą nuolat stebėjo gyd-

tojas ir periodiškai leido injekcijas, kurioms jis nesipriešino. Vieną kartą jis net pareiškė, kad po jų jaučiasi gerėliau.

Profesorius Gersonas kardinolą dažnai lankė. Abu vyrai ilgai kalbėjosi įvairiausiomis temomis, net ir filozofiniais klausimais, apie žmogų, kaip individą. Kartais kardinolas pasakydavo kokį su tema nesusijusį sakini; tokiais atvejais Gersonas jį pataisydavo ir liepdavo pakartoti jo koreguotą sakini. Buvo nesunku pastebėti kaip kardinolo asmenybė keitėsi kas dieną, kas valandą. Jis nustojo būti asmenybė, atrodė, kad jis visą laiką snaudžia.

Tardymo klausimai lietė jo „prisipažinimo“ detales. Pirmiausiai buvo perskaitomi jo paties parodymai, vėliau kitų kaltinamųjų ir, pagaliau, tie parodymai buvo aiškinami. Kartais kardinolas buvo niurus, kartais labai išsiblaškęs ir sujaudintas. Tačiau jis kartojosi mieliau klausimus; jis kartojosi sakini sykį, du, net tris kartus — tiek kiek iš jo buvo reikalaujama.

Sausio 13 d. kvotos metu jis apalpo, vėl atsigavo ir vėl apalpo. Jis buvo nuneštas į kambarį. Iki ankstyvo ryto pas jį budėjo gydytojas.

Visas kalėjimas buvo sujaudintas. Prof. Gersonas apžiūrėjo ligonį ir po to kalbėjosi su pulkininku Kotlevu ir generolu Peteru.

„Jūs jam per daug davėte“ — girdėjosi sakant generolą Peterį. Potejis paklausė Kotlevo: „Ką mes darysime, jei jis mirs?“ Pulkininkas sumurmėjo: „Paprasčiai je nemiršta!“ Generolas pasiūlė kardinolą pervežti į ligoninę, tačiau Gersonas manė, kad tai nesą reikalinga.

Sekančios dienos vakare kardinolas jaučėsi jau geriau. Vėl prasidėjo tardymas.

Kas atsitiko po sausio 15 d. ryto — nežinia, nes visi daliniai, kurie ėjo prie jo sargybos buvo pakeisti. Vienas policijos karininkas ir du sargybiniai, kurie buvo įtariamai išpaskoję „Andrassy ut 60“ paslaptis, buvo suimti ir perkelti į kitą kalėjimą. Ten abu policininkai tariamai „bandant pabėgti“ buvo nušauti, o karininkas „perauklėjimui“ išvežtas į Rusiją.

Kitas sargybos karininkas, kuris asmeniškai daug ką matė iš kardinolo tardymo, buvo perkeltas į Vengrijos pasienį, iš kur jam po dviejų mėnesių pasisekė pabėgti į užsienį.

(Pabaiga 6 psl.)

Mussolinio palaikų odiseja

VIENA KOJA UŽMIRSTA

Veltui italai ir užsieniečiai atakavo kunigus Parincį ir Zuccą. Su šypsena veiduose abu pranciškonai saugojo didžiausią Italijos valstybės paslaptį: Mussolinio paskutiniojo poilsio vietą.

„Mussolinio kūnas ilsisi pašventintuose kapuose. Kada nors italai pagirs savo vyriausybę už tai, kad ji be jokio keršto ir neapykantos parinko šią vietą. Ir pats Mussolinis būtų ptenkintas tokio gražaus žemės kampelio parinkimu, o jo vaikai turės pripažinti, kad jų tėvų geresnės poilsio vietos nebuvo galima rasti.“ Ir tiek. Daugiau nė žodžio negalėjo smalsūs reporteriai iš T. Zuccos iškviosti.

Be de Gasperi, Mussolinio paskutiniojo poilsio vietą žino dar keturi žmonės: buv. Italijos policijos šefas Ferrari, Milano policijos vadas Agnesina ir abu pranciškonai — Parini ir Zucca. Jie visi tik tada prabilo, kai vyriausybės nuomone nebebus jokio pavojaus, kad Mussolinio kapas gali tapti priešišky arba draugiškų demonstracijų vieta. Dučės lavono odiseja turi būti baigta.

Ji prasidėjo 1945 m. balandžio 28 d. 16.10 val. Netoli Comes ežero, Giulino de Mezzegra kaimely (apie 20 km į pietus nuo Mongo), prie Villa Belmonte sienos Mussolinis ir jo melfužė Clara Petacci sumuko nuo komunistų „pulkininko Valerio“ (komunistų atstovo Italijos parlamente Valterio Audisio slapyvardė) kulku.

Valerio ir jo draugai lavonus nugabeno į Milaną... Loretto aikštėje minia krauju pasrūvusius lavonus nutempė nuo sunkvežimio ir pakorė paskubomis pastatytose kartuvėse. Galvomis žemyn.

Diena vėliau, balandžio 30 d. vakare, atvyko policija ir Mussolinį drauge su Clara Petacci palaidojo Musocco kapų nusizudėlių skyriuje. Mediniam karste, tik kelnėmis ir auliniais batais apdengta. Beveik ištisus metus išsėjęs tenai Mussolinis niekieno nežinomas ir nekludomas.

1946 m. balandžio 23 d. naktį, mėnuliui šviečiant, trys jauni fašistai perlipo kapų tvorą. Po pusantros valandos jie atkasė karstą, jau apgedusį lavoną suvyniojo į palapinę ir iškėlė per tvorą. Beskubėdami pamiršo vieną koją su visu batą. Duos palikus jaunieji fašistai automobiliu nugabeno į vieną Milano priemiestį ir ten mediniam karste provizoriškai palaidojo.

Sekantį rytą bombos sprogimo garsu pasklido žinia apie Mussolinio lavono vagystę. Visi buvo įsitikinę, kad vagys lavoną bus tuoj pat išgabėję į užsienį. Beveik keturias mėnesius policija ieškojo, iki pagaliau ji atsiėmė iš vieno vienuolyno.

Mat, jaunieji fašistai, vos tik įvykdė vagystę, tuoj pat susirio su bažnytinėmis įstaigomis. Po ilgų maldavimų ir verkšlenimų Milano pranciškonai Zucca ir Parini pagaliau ryžosi jį išsklausyti. Išpažinties paslaptim užantspaudo, 1946 m. gegužės 7 d. vakare abu pranciškonai lavoną priėmė. Jis buvo per liemenį sulenkias, galva tarp kojų. Taip palaidotas ir dabar. Tik užmirštoji koja įpakauta.

Pranciškonai ligi šios dienos neišdavė, kurioje vietoje jie lavoną buvo paslėpę. Tačiau policijai po kelių savaitių pavyko areštuoti vagis ir surasti paslėptąsias kelnes bei batą.

1946 m. rugpjūčio 11 d. T. Zucca buvo areštuotas. T. Parini pasiskubino iš Vatikano gauti išpažinties paslapties dispensą ir pareiškė, kad jis yra pasiruošęs lavoną išduoti, jei vyriausybė raštu patvirtinsianti, kad ji išsipareigoja jį slapta ir krikščioniškai palaidoti.

Gavęs iš policijos šefo Ferrari šį pareiškimą, T. Parini rugpjūčio 13 d. vidudienį į garsųj Certos vienuolyną atnešė 70 cm ilgio medinį lagaminą su Mussolini palaikais. Cia lagaminas buvo pastatytas vienoje parlatoriomo nišoje, iš kur vakare jį atsiėmė pats Milano policijos vadas. Dar ir šiandien abatas turistams parodo istorinę nišą, kurioje lagaminas kelias valandas stovėjo.

Naktį, dviems duobkasiams įleidžiant į duobę nežinomą numirėlį, liudininkais buvo tik policijos vadas ir abu pranciškonai. Po to pranciškonai turėjo atsėdėti po 40 parų arešto. Jį atlikęs, T. Zucca nuvyko Romon ir premjerui de Gasperi jausmingai paspaudė ranką. Kalbos apie Mussolinio kapą vėl nutilo. Trejiems metams.

Tačiau prieš keletą savaičių Donna Rachelė Mussolinį su abiem vaikais grįžo iš Ischios į Romą. Kai landūs žurnalistas ją ten surado, ji pasitiko juos su bairiais ir šluota: „Palikite pagaliau mane ir mano nelaimingąjį vyrą ramybėje!“

Vėlinių dieną Donna Rachelė su baltų chrizantemų puokšte nuėjo į Verano kapus. Dar tą patį vakarą vaikai, pardavinėdami laikraščius, šūkavo Romos gatvėse: „Mussolinis palaidotas Verano kapuose!“

Kitą dieną laikraščių buvo pilnos dementi. Iš visų suinteresuotųjų pusių, Donna Rachelė jau tris kartus prašė jai nurodyti Benito paskutiniojo poilsio paslaptį vietą. Veltui. De Gasperi ir kiti keturi samokslininkai neprasitarė.

O Mussolinio smegenys saugomi viename Milano medicinos institute. Formalinė. Lygiai, kaip ir 10 gr tų pačių smegenų, kurle jau nuo 1945 m. gegužio užkonservuoti Elzbiotos ligoninėje, Washingtone. Suvenyras

V. Péteraičio lietuviškai - angliškų žodynu reikalu

Jau išėjo iš spaudos ir yra platinamas naujas V. Péteraičio lietuviškai - angliškų žodynas (su tartimi). Šis žodynas V. Péteraitis paruošė remdamasis jau anksčiau išėjusiu savo žodynu, kuris yra žymiai sutrumpintas, mažesnis (išseninio) formato ir yra skirtas anglų kalbą besimokantiems. Tartis (tarptautiniai ženklai) yra žymima po kiekvieno angliškų žodžio ar posakio. Žodynas yra 418 — 16 pusl. ir jame tilpo per 12.000 lietuviškų žodžių. Jis yra įristas labai gerais drobės viršelais ir kaštuojas: Vokietijoje 10,— DM; Anglijoje 12 šilingų, Australijoje — 16 šilingų, Kanadoje — 2,5 dol., Amerikoje ir visur kitur 2 (USA) dol.

Taip pat yra dar nedidelis kiekis likęs didžiojo V. Péteraičio lietuviškai - angliškų žodyno. Jis yra didelio formato, apima 600 pusl. ir įristas gerais drobės viršelais. Žodyne tilpo per 30.000 pagrindinių lietuviškų žodžių, parinktų iš įvairiausių gyvenimo sričių. Didžiojo žodyno kaina: Vokietijoje — 22,30 DM; Anglijoje — 22/6; Amerikoje ir visur kitur 5 dol.

Pas sekančius mano atstovus užsienyje galima gauti (sumokant pinigų iš anksto) abu aukščiau paminėtus žodynus.

1. Anglija: Mrs. L. Townsēd, Back 19 Crookes, Sheffield 10, Yorkshire, England;
2. Kanada: Miss E. Péteraitis YMCA 183 St. Catherine East, Montreal Que. Canada;
3. Australija: Mr. J. Glušauskas, Weroona Ave., Ascot Park, Adelaide, S. A. Australia;
4. JAV: Lietuvių Spaudos Centras Amerikoje GABIIJA, 412 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.

Tautiečiai, gyvenantieji kituose kraštuose ir norintieji įsigyti minimus žodynus, yra prašomi kreiptis į Kanados atstovą Miss E. Péteraitis arba betarpiai į leidėją Vokietijoje.

Kadangi vokiečių muitinės labai suvaržė knygų išsiuntimą į užsienį, tai suinteresuotieji tautiečiai gyvenantieji Vokietijoje yra prašomi prieš išemigruojant vietoje minimus žodynus įsigyti.

Tautiečiai, gyvenantieji užsienyje, yra maloniai prašomi, užsisakant pas atstovus žodynus, kartu prisiųsti ir pinigus.

Leidėjas Mėčys Sutkevičius

(13b) München 9, Pilgersheimerstr. 21/1

Telef. 41787

Vokietijoje:

Jau duodamas dramaminas

Vienas mūsų bendradarbis, neseniai nuvykęs į JAV, mums rašo, kad jų transporto tremtinių kelionės vargus laive nemažai palengvinęs naujasis vaistas prieš jūros ligą - dramaminas, kurio laive davę pakankamai. Daugiausia sirgę tie DP, kurie kelionės metu valgę česnakus, užsikandami juodai įgabtomis silkėmis. Plaukiant esą labai pravartu turėti šiek tiek karciosios ar prancūziškos konjako. Šiuos gėrimus lengviausia įsigybenti galima įsiųsčius ir terminą.

Pažymėtina, kad minėtas transportas buvo antrasis iš eilės, gavęs kelionės metu dramamino nemokamai.

*

Grohno stovyklą aplankė J. Valaitis

XII. 8 d. Grohno pereinamojo stovykloje lankėsi BALFO direktorius Europoje p. J. Valaitis laikė pranešimą aktualiais emi-

graciniais klausimais, kurio klausėsi apie 200 į JAV vykstančių lietuvių. Kalbėtojas pabrėžė, kad BALFas emigrantais rūpinasi ir rūpinsis visą laiką. Nuvykus į JAV, esą tremtiniais nepatartina steigti savo naujas organizacijas, bet įstoti į ten jau veikiančias, kad iliejus į jas daugiau lietuviškos dvasios.

Jau esą iš Europos pasiųsti Balso centro mūsų tautiečiai, neturinčiųjų garantijų, sąrašai ir apie 1/3 jų jas gavę. Tačiau ir patys naujai nuvykęsietį turėtų visomis išgalėmis stengtis ieškoti naujų garantijų stovyklose likusiems lietuviams. Nereikia pamiršti ir lietuvių ligonių ir kitaip vargstančių tremtinių.

Toliau p. Valaitis dar prisiminė užkliuvusius tautiečius, kurių dalis sėdi pereinamose stovyklose jau 3 mėnesius. Tas bylas sprendžia specialūs ekspertai ir, palyginti, tik mažas procentas jų išsprendžiamas neigiamai.

Pranešėjas perskaitė visą eilę laiškų, jų tarpe kun. Dr. Končiaus, Balso pirmininko, kuriame jis šiltais žodžiais įvertina tremtinius.

Balfas daras žygius ir stengiasi, kad nebūtų apleistas nė vienas lietuvis. Esą daromi žygiai ir dėl sulaikytų lietuvių katalikų, vykstančių per DP komisiją.

Po pranešimo p. Valaitis dar atsakė į visą eilę klausytojų klausimų.

C-is

N. Zelandijoje

„Zum Teufel“

Mus pasiekė vieno lietuvių laiškas iš Christchurch N. Zelandijoje. Minėto mūsų tautiečio šeimai pavykę gauti butą iš 2 kambarių ir virtuvės su vonia. Butas tinkas tik vasarai (dabar ten yra pavasaris). Pirmoji darba gavusi žmona viename tekstilės fabrike, kur dirba 5 dienas per savaitę, viso 40 valandų ir gauna 4 sv. 8 šilingus. Darbas nesunkus. Duktė, kuri mokėjusi gerai anglų kalbą, dirbanti kontoroje kaip fabriko direktoriaus sekretorė už 6 svarus 5 šilingus sav. Sunkiau esą gauti darbo pačiam šeimos galvai, kuris yra jau kiek senesnio amžiaus.

Kitame laiške nusiskundžiama, kad po labai gerai organizuoto gyvenimo pereinamojo stovykloje netaip gerai vyksta įsikūrimas zelandiečių ūkyje. Labai daug lietuvių pakliuvę ne ten, kur norėję ir gavę ne tokį darbą, kokio pageidavo. Taip vieno buv. prokuroro šeima gavusi darbo išganymo arm. kantonijoje, kur duktė dirbanti kaip padavėja, motina sode. Iš čia jos atleistos ir dabar dirbančios ligoninėse virtuvėje. Jeigu kuris nors čiabuvis paklausia poniją „How do you like New Zealand?“ (Kaip jums patinka N. Z.), ji atsakanti - „Zum Teufel“, o kai klausia „Are you happy?“ (ar esate laiminga) - atsako „not happy“.

Visi kiti lietuviai palengva įsikuria fabrikuose ar šeimose kaip patarnautojai.

JAV: Lietuvės Tarptautinėje Parodoje

Lietuvės moterys dalyvavo 26-toje tarptautinėje moterų parodoje New Yorke. Ją aplankė per 150.000 žmonių. Joje dalyvavo 30 tautinių grupių. Paroda truko vieną savaitę.

Lietuvių skyrius buvo gausus A. Tamošaitienės audiniais ir eksponatais. A. Tamošaitienė, žinoma tautinių audinių specialistė, su sesute Aldona Mažeikaite atvyko į parodą iš Kanados. Ji atsivežė lietuviškas stakles ir parodos metu audė lietuviškus audinius. Tas pritraukė tūkstančius stebėtojų.

A. Tamošaitienė atsivežė ir savo gražių lietuviškų lėlių kolekciją, kurių kiekviena buvo aprėdyta rankų darbo lietuvišku kostiumu. Kiekvienas kostiumas savo stiliumi, raštu ir spalvų suderinimu vaizdavo atskiros Lietuvos srities drabužius. Buvo ir įdomių Andrašiūno gamybos medinių lėkščių ir gražių medžio dėžučių kurios buvo labai vertinamos ne tik lietuvių, bet ir amerikiečių.

Tarptautiniame pavilione A. Tamošaitienė gavo pirmą prizą už labai puikų audinį.

Parodą aplankė daug žymių svečių. Jų tarpe ir E. Rooseveltienė, JT vis. susirinkimo pirm. Romulo, senatorė Smith ir kt. kurie visi domėjusi lietuvių skyriumi. Lietuvių skyriaus pirmininkė buvo Marijona Kižytė.

*

EGLUTĖ IR LIETUVIŲ KELIAS

Kai kuriuose laikraščiuose yra paskelbta, kad prieš Kalėdas pasirodys lietuviškas laikraštis, skirtas vaikams. Jo vardas bus EGLUTĖ. Tą laikraštėlį leis Lietuvių Kultūros institutas, kuris yra, kaip žinoma,

Atviras žodis

SUNŲ ŠUKUOTI...

Mr. Anis Rūkas, 3332 Lowe Ave, Chicago, 16. III., pasipiktino Dr. A. J. Greimo straipsniu „Lietuvių kalbos senumas ir jaunatvė“ (žiūr. LIETUVIO 24-27 Nr.). Savo 3 „sklypų“ (lapų) rašinyje Mr. Anis teigia, jog Dr. A. J. Greimo pažiūra, kad išleidę į savo kalbą daugiau tarptautinių žodžių, lengviau galėsime pramokti svetimų kalbų neatitinka tikrovę. Girdi, „anglų kalboje lotynų ir graikų žodžių daugiau negu kitose kalbose, o patys anglai sunkiau išmoka svetimų kalbų už lietuvių“. I — me sklype konstatavęs (kalbos netaisėme):

„Kalbos darkimas prasidėjo nepriklausomai Lietuvoje, ypač smetonmetį; radosi bereikalingi nedarnūs, o žalingi lietuviškai kalbai lopa... Kitatačiau! Proposoriai nebojo lietuviškos kalbos nuodugnai moket, bruko lotynų kilmes žodžius...“

Mr. R. baigia bardamais:

„Tokių barškaliu kaip Greimas, nereiktu laikraštini visai leisti, teini šunių šukuot, arbu kitas tautas; lenkus, burliokus terptautint.“

Lietuviai privalome gerbt ir branginti lietuvišką kalbą; kiek, ir ir kame galedami išlaikykime gimesne“.

LIETUVIS: Mus džiugina reakcija į Dr. A. J. Greimo straipsnį. Mr. Anio Rūko neturime savo prenumeratorių sąrašuose. Ir rašybos sprendžiant, atrodo, kad jis jau seniai gyvena Amerikoje, tačiau tai neatšaldė jo meilės gimtajai kalbai, kurios grynumą jis nori kiek šurkštakai ginti. Jei jam atsitiktinai į rankas pakliuvęs LIETUVIO numeris išsukė norą mums parašyti, tai reikia tikėtis, kad Dr. Greimo str. privertė pagaltoti savo kalbos reikalais ir kitus mūsų skaitytojus. Ir tai puiku! Sielojimasis vienintelio likusio bendro mūsų požymio — kalbos — reikalais, verčia ją domėtis, o tuo pačiu ir... neužmiršti. Todėl Dr. G. „išsileidimas“ laikraštini, nesvarstant klausimo, kas teisus, yra naudingas, kad ir iš Mr. Anio Rūko pažūros taško stebint.

Mindszenty prisipažinimo paslaptis

(Atkelta iš 5 pusl.)

Nė viena auka negalėjo išlaikyti daugiau kaip 48 val. „Andassy at 60“ vartojamų inkvizicijos metodų. Tiesa, buvo tokių, kurie išlaikė kiek daugiau, tačiau tokie savaites, mėnesius sunkiai sirgo ir nebeapsitaisė visą gyvenimą. Kiti mirė darydami kambarį iš nuovargio arba širdies smūgiu nuo per stiprios „kavos“.

Daugelis prisipažino kalti dėl tokių nusikaltimų, apie kuriuos nebuvo girdėję, kaltino žmones, kurių nepažinojo, paneigė savo tikėjimą, draugus, pažįturus. Jie prisipažindavo viskuo, kad tik grįžus į dvokiančias kameras, kad gavus ramybės.

Slaptosios policijos „technika“ turi tris fazes. Pirmoje suimtas turi prisipažinti esąs kaltas iš viso. Antroje, pačioje sunkiausioje, jo prisipažinimas yra detalizuojamas, aptariamasis „nusikaltimo“ smulkmenomis. Toji fazė baigiasi tada, kada kaltinamasis yra įtikinamas savo kalte ir protinės bei jausmų reakcijos tai laisvai įrodo. Trečioje fazėje paruošiama teismui, įkalama į galvą kaltinti save ir kitus, gailėtis savo kaltės ir be pasipriešinimo priimti teismo sprendimą.

Tose trijose fazėse naudojami metodai kiek tačiau eilinis žmogus gali būti paveiktas vien žiaurumu ir grasinimais. Sunkesniuose atsitikimuose ir talka saukiama neurologija, chemija ir psichiatrija. Policijos gydytojas tai vadino „Bio-dinaminio“ metodu.

Kad Mindszenty byla priklausys sunkesnių atsitikimų kategorijai, buvo žinoma iš anksto. Ir Rusijoje apmokytas gydytojas kvotėjus mokė kaip reikia elgtis, naudotis tuo „bio-dinaminio“ metodu. Pirmoje fazėje, aiškino jį, pasiekus kvociamojo kūninę kapituliaciją, reikia tą patį padaryti ir su jo dvasia. To galima pasiekti su dviejų rūšių piliulėmis: actedronu ir mescalinu.

Mažomis dozėmis teikiamas actedronas įgalina „pacientą“ susikontcentruoti, tačiau,

jai dozės yra didinamos, pradeda sukstis galva ir nebeįmanoma atpalaiduoti įtemptų nervų. Mescalinas, kuris vartojamas psichiatrijoje, išsukia tikrą šizofreniją t.y. asmenybės susiskaldymą.

Kardinolui būdavo duodamas actedronas, paprastai „kavos“ pavidale, kad jį ilgesnį laiką išlaikytų susikontcentravęs. Mescalinas tuo tarpu turėjo nuvarginti „pacientą“ nuasmenininti. Kombinuojant abi priemones, aukos smegenys yra privedamos prie galutinio išnaudojimo ribos, tačiau jos neperžengiamos, ir tokiu būdu pasiekiamas dvasios kontrolės.

Jei, tačiau su tų chemikalų pagalba galima suardyti žmogaus asmenybę, tai prityręs psichiatras gali, taip sakant, iš buvusio žmogaus likučių, sukurti naują asmenybę.

Tas ir atsitiko su kardinolu J. Mindszenty tarp jo suėmimo ir teismo.

*

Sausio 21 d. „Mindszenty pašalinimo komitetas“ vėl posėdžiavo. Profesorius Gersonas ir generolas Peteris pranešė, kad kardinolas yra jau „preparuotas“ teismui. Vienas iš ministrų nurodė, kad užsienyje pasklidę gandai, kad kardinolas yra veikiamas chemikalais ir kad jis yra hipnozės į takoję. Gersonas ir Kotlevas atsakė, kad dar niekas negalėjo teismo salėje tiksliai nustatyti, ar kas nors yra hipnozės įtakoję ar ne. Tai galima nustatyti tik ilgesnį laiką su tuo asmeniu palaikius asmeninį ryšį, tačiau tokios galimybės nė vienas pašalietis neturi.

Gersonas patikino komitetą, kad kardinolas teismo metu elgsis taip, kaip norima; jis prisipažins kiek reikia. Kai ką jis paneigė, kad padarius geresnį „tikresnį“ išpūdį.

Vienam iš ministrų paklausus, ar kardinolas staiga neatgaus savo dvasinių jėgų teismo metu, pulk. Kotlevas atkirto: „Žinokite, kad jei ir jūs kada nors turėsite gauti tokį — jūs neatpažins nė jūsų tikroji motina“.

Skelbimas

Kas turi vertingų, baigiančių susidėvėti fotografijų, -

siuskite man — per fotografuosi, atnaujinsiu. Priimu pavienius ir grupinius užsakymus tokiomis kainomis: formato 4×5,5 — 5 egz. — 2,25 DM, 6×9 — 5 egz. — DM 2,75, atvirutės (9×13) 5 egz. — 4,50 DM. Spalvotos nuotraukos kaštuoja 30% brangiau. Atlieku didinimus ir pagal kitokius pageidavimus. Užsakant sumokėti pusę kainos. Darbas atliekamas greitai ir sąžiningai.

Pranas Zulpas, (20a) Leese a/Weser DP Camp „Warta“, Germany.

Pėteraičio lietuviškai-angliškas žodynas — geriausia kalėdinė dovana!

Lietuviai

Nr. 42/43

1949. XII. 16.

Ir jie laukia Kalėdų

Diena po dienos artėja Kalėdos. Šeimos šventė. Plačiau: artimo meilės, solidarumo šventė. Ta proga kiekvienais metais prisimename visus savo artimuosius. Siunčiame jiems sveikinimus, stengiamės pralinksinti juos bent maža dovanėle.

Jei sveikas, normaliose sąlygose gyvenęs, žmogus laukia prisiminimo, tai juo labiau jų laukia ligonis, ypač džiovininkas. Ligos atskirtas nuo artimųjų, pažįstamų. Sopancia širdimi sutinkas tas šventės vienišas, tarp svetimųjų, ligoninė ar sanatorijoje. Ir kaip gali jį pradžiuginti bent menka dovanėlė, pasveikinimas, kuris gali net jo amžių prailginti arba ir sveikatą grąžinti, jei bus jam padovanota stiprinančio maisto ar vaistų!

Šiandieną Vokietijoje, be tūkstančių lengvesnių ligonių, turime sunkiai sergančių sanatorijose: britų zonoje - 12 sanatorių 112 ligonių; amerikiečių zonoje - 3 sanatorijose 132 ligonius ir prancūzų zonoje - 3 sanatorijose 26 džiovininkus. Viso: 270 sunkiai sergančių džiovininkų sanatorijose ir apie 300 gyvenančių privačiai.

BALFas per L. R. Kryžių stengiasi pirmoje eilėje pagelbėti ligoniams, ypač džiovininkams, tačiau kiekvienas žino, kad jis nėra toks turtingas ir nepajėgia kiekvieną reguliariai šelpti. Tik gaudamas didesnius kiekius gėrybių iš Amerikos lietuvių, jis galės didesnes dovanas ir ligoniams suteikti.

*

Vokietijoje turim keletą šimtų invalidų. Vien Müncheno stovykloje yra 25. Šalpos įstaigos stengiasi ir jiems padėti, tačiau toji pagalba toli gražu nėra pakankama. Pvz., jos netekusiam invalidui protezas (dirbtinė koja) Vokietijoje kaštuoja 1.200 DM. Ir ne vien pinigų stoka užkerta kelią invalidui įsigyti protezą. Karo suniokota Europa turi tiek invalidų, kad jie dar ilgus metus turės laukti, kol dirbtuvės pajėgs visiems dirbtines kojas ar rankas pagaminti (pvz., Münchene protezus gaminanti dirbtuvė turi 1.600 užsakymų).

Emigracija invalidams taip pat beveik neįmanoma. Vienintelė galimybė - JAV, bet ir į ten vykstantiems reikia pagelbinio užsto. 1000 dolerių kiekvienam. Ne visi kvietėjai gali ar nori tą tūkstantį dolerių uždėti. BALFas norėtų padėti visiems, bet jo ištekliai labai, labai riboti.

Invalidams teikiama galimybė mokytis amatų. Bet ir mokykloms išlaikyti, lygiai, kaip ir jų gyvenimui palengvinti reikalingos lėšos. Iš kur?

*

Mes, lietuviai, esam laimingesni už kitas tautas: turim didelį savo tautos sūnų ir dukterų skaičių JAV-bėse, Kanadoje, P. Amerikoje. Iš kur lengviau galima gauti aukų. Sakoma, kad tik žydai geriau už mus sugebą savo tautiečius aprūpinti. Todėl ir kaimyninės tautos, pamąčiusios mūsų šalpos darbą, mus vadina krikščioniškaisiais žydais.

Pagyras girdėti malonu. Tačiau reali šalpa priklauso tik nuo gautų aukų ir suaukotų gėrybių kiekio. Jos efektingumas išplaukia iš geros valios žmonių.

Kenciantį Tėvynę mus, politinius emigrantus, pareigoja dviem didesniems uždaviniais: kovoti dėl jos išlaisvinimo ir tautos išgelbėjimo. Reiškia, kiekvieno tautiečio gelbėjimo. Ir išvykęs ir vyksta į užjūrį lietuvis turi rūpintis likusiai: padėti surasti išvykimui galimybes ir tiems, kurie neturi pas ką vykti, ir nepamiršti pačių nelaimingiausių - ligonių.

Žinoma, kiekvienam išvykstančiam gyvenimo pradžia naujame krašte yra gana sunki, tačiau ar galima tai lyginti su tuo sunkumu, kurį tenka pakelti lietuviui ligoniui, liekančiam Europos sanatorijose arba šaltose ir drėgnose patalpose, bevytiškai laukiančiam nežinomos ateities. O juk ir jų daugumas turi šeimas. Argi negraudu, sužinojus, kad šeimos tėvas ligonis gautąją normą (mažesnę nuotrupą, negu mes patys tėvynėje duodavom elgetai) siunčia savo vaikučiams, arba vienas ligonis atsisąda jam duodamo davinio savo kaimynui, kito ligonio, naujai, kuriam, pirmojo manymu, pagalba reikalingesnė sveikatai taisyti. Tai faktai!

*

Ilginkim nelaimingųjų amžių ir stiprinkim jų viltis kiekvienas, išpareigodamas jiems nuosirdžiai pagelbėti. Kalėdų švenčių proga, sėsdami prie stalo, jauskimės atlikę krikščionišką pareigą - sušelpę nelaimingesnį už save lietuvių - ligonių. Tik tada pajusim tikrą švenčių nuotaiką, kai būsim atlikę šią pareigą. Šiandien pat siusk auką lietuviui, tremtinui - ligoniui pagelbėti.

JONAS VALAITIS

Gražių pavyzdžių yra. Bene ryškiausią iš jų paskelbė prieš kurį laiką: Kanados Golden Manitou Mines Valdor auksakasiai lietuviui nudžiugino Gautingo sanatorijoje gydymus 56 ligonius netikėtai sudėtine auka.

Ar negalėtų ir kitos užjūrio lietuvių kolonijos pradėti organizuotą šalpa. Tiesioginė, kuri dažnai esti efektingesnė. Tiksliau: kuri nors kolonija paimtų globoti kurioje nors sanatorijoje gydymus visus lietuvius arba dalį. Ir nuolat, be pertraukos šelpti. Taip pat invalidus. Kaip vienos pradžios mokyklos mokiniai, kurie, dėdami pfenigį prie pfenigio, nupirko savo klasės draugui protezą. Tik tokią reguliarią šalpa būtų tikrai efektinga.

Ir dar: ne vien materialės šalpos šaukias ligoniai. Jie laukia knygų, laikraščių. Ar neatsirastų geradarių, kurie išpareigotų ir šios rūšies šalpai. LIETUVIS nėra pajėgus visus aprūpinti.

Artėjančios Kalėdos tebūna paakinimas. O šalpa reikalinga visą laiką. Nes ir ligonis nori valgyti visą laiką. Ne vien per šventes.

RED.

PRANEŠIMAI

Moksliniam darbiui reikalingi Kauno ir kt. Lietuvos miestų (išskyrus Vilniaus)

planai

Kas galėtų juos trumpam laikui (dvim savaitėm) paskolinti prašomas, atsiųsti redakcijai.

*

STUDENTAMS SKAUTAMS

„Vyčio“ Korp! ir SSD skyrius Čikagoje maloniai siūlo Europoje tebegyvenantiems akademikams skautams-ems sudaryti darbo — buto garantijas. Norintieji jas gauti, laiškus su reikalingomis žiniomis apie save ir šeimos narius tesiųnečia šiuo adresu: Mr. Vyt. Mikalavičius, 7320 So. Talman Ave., Chicago 29, ILL., U.S.A.

„Vyčio“ Korp! Pirmininkas.

*

IESKOJIMAI

Amerikos Lietuvė Mrs. Antanina Cvirkaitė-Meckis, kilusi iš Pelučio km., Veliuonos valsč., Kauno apskr., ieško savo giminių arba pažįstamų kilusių iš to krašto. Visi Veliuoniškiai prašomi atsiliepti, BALF, München 27, Rauchstr. 20.

Ieškau Rachilės KRUŽAITĖS (iš Zarasų miesto), vokiečių okupacijos metu gyvenusios Švenčionių mieste. Zinantieji jos likimą, prašomi pranešti: Ant. Simkūnas, Military Camp Puchapunya, Seymour/Vict. Australia.

1949 m. gruodžio 3 dieną Hahn ligoninėje mirė

Ambrozaitis Pranas

64 metų amžiaus, Kidulių — Slavykų valsčiaus ūkininkas. Mirusiojo įpėdiniai kviečiami iki 1950 m. sausio 6 dienos pareikšti savo pretenzijas į jo likusį turtą ir sureguliuoti jo reikalus.

Wehnen-Oldenburg, Liet. Tremt.

Bendr. Komitetas.

Pranešame giminėms ir pažįstamiems, kad 1949 m. lapkričio 13 d., pravažiuojančio auto sunkiai sužeistas, XI.15 mirė 7418 lenkų darbo kuopos narys lietuvis

Stasys Isodas

gimęs 1908.VII.8 Iūkšte, Latvijoje. Palaidotas XI.20 d. Bruchmühlbach, Kr. Landstuhl, Rhein Pfalz kapinėse. 4-ji Lietuvių Sargybų kuopa

Staiga mirus Augsburg'o L. T. B. Augsburg'o Apylinkės tautiečių, pulkininkui Kazimierui Česekui

jo broliui, žmonai ir dukrai reikiame nuosirdžiai užuojautą.

L. T. B. Bendruomenės Augsburg'o Apylinkės Komitetas